

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
41.5341.Φ2.0025

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΙΟΝΙΟΣ

ΑΣΟΛΟΓΙΑ

ΕΤΟΣ Ε'-1931

ΑΡΙΘ 55-56
ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 5

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ· ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΤΟΥ ΤΟ ΕΡΓΟ*

Πόσο θά ξαφνίζωνταν, ἂν ἐξοῦσε, ὁ ἰδεολόγος Κερκυραῖος μὲ τὸν σημερινὸ Παλαμᾶ, πού ἔπειτα ἀπὸ τοὺς τόσους τοῦ πολύχρονου ἀγῶνες γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς—ἀγῶνες πού ὁ Δημοτικισμὸς πρέπει νὰ τοῦ τὶς ἀναγνωρίσει—παίρνοντας τὸν τίτλο τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ, σὲ ἐπίσημη ὁμιλία του, θὰ ὁμιλοῦσε στὴν καθαρεύουσα, χωρὶς τὸ λόγο τῆς σκοπιμότητος, γιατί καμμιά τέτοια ἀνάγκη δὲν ἐπεβάλλονταν στὰ σημερινὰ μας τὰ χρόνια καὶ στὸν φτιασμένο Παλαμᾶ, στὸν Παλαμᾶ κορυφή.

— Διό τοῦ μελέτες, ἢ μιὰ γιὰ τὸν Ἰάκωβο Πολυλά κι' ἡ ἄλλη γιὰ τὸ Γεράσιμο Μαρκοῦ μὲ Βιογραφικὰ σημειώματα. Κι' οἱ δύο ἔχουν δημοσιευθεῖ στὴν Εἰκονογραφημένη Ἑστία τοῦ 1892.

— Κριτικὴ μελέτη γιὰ τὸ θέατρο τοῦ Schiller, ἐπίσης τυπωμένη στὴν Εἰκονογραφημένη Ἑστία.

— Προλεγόμενα στὴν μετάφραση τοῦ Saoul τοῦ Alfieri.

— Προλεγόμενα καὶ Ἐπιλεγόμενα στὴν μετάφραση τῶν Τάφων τοῦ Ugo Foscolo.

— Προλεγόμενα στὴν μετάφραση τῶν Ἰταλικῶν Σονέτιων τοῦ Σολωμοῦ. Στὴν ἀξιόλογη αὐτὴ του μελέτη ὁ Καλοσγούρος μᾶς δείχνει τὸν ἄπειρο σεβασμὸ καὶ θαυμασμὸ του γιὰ τὸν ποιητὴ τῶν Ἐλευθέρων πολιορκημένων. Θεωρεῖ, πὼς πολὺ μεγάλο εὐτύχημα ἐστὶν γιὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ γεννηθεῖ ἓνας ποιητὴς τόσο μεγάλος καὶ βαθύς στὰ πρῶτα πατήματά της στὸ δρόμο τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ πολὺ μεγαλεῖτερο δυστύχημα ὁ χαμὸς τῆς διαλεχτότερης ἐργασίας του. Κρίνω, πὼς ἂν τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ μᾶς ἐσώζονταν ἀκέραιο, ἀντὶ τῆς σύγχυσης, τῆς τύφλας, τοῦ χωρισμοῦ σὲ χίλια κομμάτια, πού χαρακτηρίζει τὸ Ἔθνος σ' ὅλα τὰ οὐσιαστικώτερα τὰ ζητήματα, θὰ βασίλευε ἡ Τάξη καὶ στοὺς στοχασμοὺς καὶ στὲς πράξεις. Ἡ δυστυχία λέγει τὸ μακρὸν, καὶ ὅμως πάντα μεγάλου αὐτοῦ Ἑθνους, δὲν περιγράφεται. Θὰ ἔλεγε βλασφημιῶντας, πὼς μιὰ ἀσπλάγχνη

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΠΕΘΥΡΙΟΥ

* Συνέχεια ἀπ' τὸ προηγούμενο φύλλο.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

"ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,"

Ἑτησία. . . . Δραχ. 50
Ἑξάμηνος 25
Ἑτησία ἐξωτερικοῦ δολλάρια 2

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

Ἐμβάσματα, συννεργασία καὶ
ὅ, τι ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ περιο-
δικὸ στέλλονται στὴ διευθύνση:

Καὶ Μαρ. Μινώτου,
Κόδρου 5—Ἀθῆναι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Γεώργιος Καλοσγούρος καὶ τὸ λογο-
τεχνικὸ του ἔργο. (Τέλος). . . .
Τραγοῦδια τῆς Ζήλειας
Μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ κριτικὴ στὴ ση-
μερινή γαλλικὴ λογοτεχνία. . . .

Ποιήματα

Ἡρῶν ἓνα πουλί. . . .
Ριμπιάντο
Ἐσθρονισμένος Βασιλεῖς. . . .
Τὸ τελευταῖο ταξίδι τοῦ τρελοῦ
Ταγόρ
Ἐλβεῖα (σὲ μιὰ κόρη). . . .

Ἑπτανησιακὰ σημειώματα

Ἱστορικὲς σελίδες Ζακύνθου. . . .
Γύρω στὸ Σολωμὸ. . . .
Ἀνέκδοτο ὕμνος γιὰ τὴ Ἑνωσὴ τῆς Ἑ-
πτανήσου ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο Δ. Ρώμα.
Σύντομος βιογραφία τοῦ Λασκαράτου ἀπὸ
τὸν Βεργωτὴν, ἀπὸ τὴν ἀλληλογρα-
φίαν Δεβιάζη. . . .

Διάφορα.

Ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία γιὰ τὴν Κύπρο. — Ὁ Φώσκολος στὴν
Ἰταλία. — Μαρ. Μινώτου. — Διάφορα. — Βιβλιοκρισίαι. — Κ. Πασα-
γιάνη: Ἑλληνικὰ ταξίδια ἀπὸ τὸν μ. σ — Νέα βιβλία. — Ἐφημε-
ρίδες καὶ Περιοδικὰ.

ΕΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ

Ἑλληνικοὶ διάλεκτοι στὴν Ἰταλία» τοῦ Θεόδ. Βρίκου. — Ἐλ Βυ-
ζαντινὸ Θέατρο» τοῦ Δ. Βάλα. — Νοβέλλα» τοῦ Βελ. Φρέρη. —
Σκόρπια φύλλα» τοῦ Μιχ. Πετρίδη. — Λαογραφικὰ ἐπίθετα τῆς
Θεοτόκου» (συμπλήρωμα) Ν. Β. Τωμαδάκη κ.τ.λ.

Ὁ Ε' τόμος τῆς Ἀνθολογίας 1931—220 σελίδες, δεμένος, τιμᾶται δραχ. 75.

Ἡ νέα διευθύνσις τῆς Ἰονίου Ἀνθολογίας καὶ τῆς Κας
Μαριέττας Μινώτου εἶναι ὁδὸς Κόδρου 5. — Ἀθῆναι.

Il nuovo indirizzo dell' «Antologia Ionia» e della sua Direttrice
Signora Marietta Minotto è via Kodrou 5. — Atene.

Οἱ προπληρώνοντες τὴν συνδρομὴν των (δραχ. 50) ἔχουν δικαίωμα
στὲς 200 χρονιάτικες σελίδες τοῦ περιοδικοῦ καὶ σὲ ἓν ὥρατο βιβλίον
δωρεάν. — Παρακαλοῦνται ὅσοι ἔχουν προπληρώσει καὶ δὲν τὸ ἔχουν
λάβει ἀκόμη, νὰ μᾶς τὸ γράψουν. — Θὰ τὸ λάβουν ἀμέσως.

Ἐμβάσατε τὰς συνδρομὰς σας. — Θὰ λάβετε δωρεάν ἓν ὥρατο βιβλίον.

μοῖρα δὲν ἐκουράσθηκε ἀκόμα νὰ τοῦ ρίχνει ἐμπρός του τὰ φοβερώ-
τερα ἐμπόδια μὲ τὸ σατανικώτερο γέλοιο. Αὐτὴ πού ἐγέννησε στήν
κρισιμώτερη στιγμή τῆς σπαραγμένης ζωῆς του ἕναν Καποδίστρια
καὶ ἕνα Σολωμό, αὐτὴ ἡ ἴδια κόβει ἀνελεήμονα καὶ τῶν δυὸ τὸ ἔργο,
πρὶν προφτάσουν νὰ τὸ στήσουν ἀκλόνητα, πρὶν προφτάσουν νὰ θε-
μελιώσουν τὸ μέλλον μας καὶ δὲν ἀφήνει παρὰ λίγα θλιβερά του
συντρίμματα.

Στὴν κριτικὴ του αὐτὴ μελέτῃ ἀναλύει τὰ πέντε πεζὰ σχεδιά-
σματα, τὰ σονέττα, καὶ τὰ ἐπιγράμματα στὴν Alice Ward καὶ στὸν
Ἰππότη Ἰωάννη Φραῖζερ πού γράφτηκαν στὴν Ἰταλική. Λέει,
πὼς ἡ ποίησὴ τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη ἐποχὴ, πού ἀρχί-
ζει ἀπὸ τὴν τρυφερὴ ἡλικία δεκαπέντε ἵσως χρονῶν ὡς τὴν ὕστερη
τῆς ζωῆς του, ὅλη ἰδανιστικὴ. Ἡ διαφορὰ τῶν πρώτων ἔργων του
ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ὕστερινῆς ἐργασίας τῶν Ἑλευθέρων Πολιορκη-
μένων εἶναι ὅτι σιὰ πρῶτα ὁ στοχασμὸς ἐνεργεῖ ἐνστιγματικά ἀπὸ
φυσικὴ κλίση τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ λογισμοῦ· κατόπι αὐτὴ γίνεται συ-
νειδητὴ καὶ ἀναπαύεται καὶ δυναμώνεται σ' ἕνα σύστημα καὶ ἀπὸ
αὐτὴν τὴν καθαρισμένην ἀλλὰ ὄχι καὶ οὐσιαστικὰ ἀλλαγμένη διάθεση
βγαίνουν πλάσματα σωματοποιημένα μὲ δύναμη πλαστικὴ ἀκατά-
φραστη, ἀλλὰ πολὺ ἀυλότερα ἀπὸ τὰ πρῶτα. Ὁ ποιητὴς δὲ θέλει
πλέον νὰ παραστήσει τὸ πνεῦμα, ὅπως αὐτὸ μᾶς φανίζεται στὴ φύση,
δὲν πέρνει τὸ κίνημά του ἀπὸ τούτην, ἀνεβαίνει σ' ἕναν κόσμον ἰδεῶν
καὶ ἔχει τὴ δύναμη νὰ τὴν σαρκώσῃ τόσο δυνατὰ, ὥστε νὰ φαίνεται
κόσμος πραγματικώτατος, ἐνῶ εἶναι ἰδανικώτατος σὲ βαθμὸ, πού
πολὺ σπάνια βρίσκεται σ' ὅλη τὴν παγκόσμια ποίησιν. Συμφωνεῖ
ἀπόλυτα μὲ τὸν Πολυλά γιὰ τὴν ἐπιρροὴ τοῦ Schiller στὴ στεγνὴ
ποιητικὴ περίοδο τοῦ Σολωμοῦ, ἀλλὰ δὲ συμφωνεῖ μὲ τὸν Πολυλά,
πού θεωροῦσε τὸν Κρητικὸ ἀρχὴ τοῦ ὕστερου τοῦτου σταδίου τοῦ
Σολωμοῦ. Στοχάζεται, ὅτι καὶ ὁ Κρητικὸς καὶ ἡ Μοναχὴ καὶ ἡ Φαρ-
μακωμένη καὶ ὁ Ὑμνος πρὸς τὸν Μπάυρον καὶ τὸ Ἐπίγραμμα τῶν
Ψαρρῶν εἶναι σημαντικὰ προμηνύματα τῆς ὕστερῆς θέσης, ὅπου
ἔμελλε νὰ τὸν ἀνεβάσῃ ἡ σοβαρὴ μελέτῃ τῆς φιλοσοφίας τῆς τέχνης
καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Schiller.

Ἀναφέρω τὰ λόγια τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου γιὰ τὸ Σολωμό:
«Ὅταν δημοσιευθῶν τὰ ἀκόμη ἀνέκδοτα ποιήματά του, θὰ ἰδεῖ ὁ
κόσμος, πὼς ἔχει κι' ἡ Ἑλλάδα τὸ Δάντη της». «Ἐγώ», λέει ὁ
Καλοσογούρος, «θὰ ἔλεγα μὲ ταπεινότερα, ἀλλὰ ἴσως ἀληθινότερα
λόγια: ἂν εἶχαμε ὅλο τὸν Πορφύρα, πού μαρτυροῦν ἀξιόπιστοι, πὼς
ἦταν τελειωμένος, ἂν εἶχαμε τὰ ἐλεγεία τῆς Ροδόσταμο καὶ τῆς Πέ-
ρου, τελειωμένα κι' αὐτά, ἂν εἶχαμε καὶ τῶν Ἑλευθέρων πολιορκη-
μένων τὸ μέρος τῆς Μάρθας, θὰ μποροῦσε νὰ κανχηθῇ καὶ τὸ Ἐ-
θνος μας, πὼς ἔχει τὸν Schiller του». Ἀν εἶχαμε! Ἀλλὰ γιατί,

οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, δὲν περνάει ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ τοῦ Πολυλά καὶ
τοῦ Τυπάλδου καὶ τοῦ Καλοσογούρου τὸ ἐρώτημα: γιὰ νὰ μὴν τᾶχον
με, δὲν εἶναι ἴσως ἀποτέλεσμα ἀδυναμίας τοῦ Σολωμοῦ νὰ τοὺς δώσει
τὴν τελειωτικὴ τους μορφή μὲ τὴν ἴδια δύναμη, πού ἡ φαντασία του
τὰ εἶχε συλλάβει;

— Τέλος τὰ θανμάσια Προλεγόμενα στὴ μετάφραση τοῦ Προμη-
θέα Δεσμώτη τοῦ Αἰσχύλου.

Στὴν κριτικὴ του αὐτὴ μελέτῃ ὁ Καλοσογούρος, ἀνάντια σὲ πολ-
λοὺς κριτικούς τοῦ Αἰσχυλικοῦ Προμηθέα, πού ἡ ὄψη τοῦ Προμη-
θεικοῦ πάθους τοὺς παρέσυρε καὶ δὲν εἶδαν πὼς ἐνῶ πολεμᾷ τοὺς
αἰώνιους νόμους τῆς κοσμικῆς ἁρμονίας, αὐτὴ εἶναι καὶ τὸ βαθύ-
τερο σέβας του, λέει, πὼς ὁ Προμηθεὺς εἶναι στὴ βάση του ὁ ἄνθρω-
πος καὶ ὅλος ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ὁ Νοῦς στημένος, ὅσο εἶναι δυνατὸ
νὰ γίνῃ στὴν ποίησιν, στὴν ἀπόλυτη θέσῃ του ἕνα μὲ τὴ θεότητα.
Τὴν ὕψηλὴ αὐτὴ θέσῃ τοὺς μᾶς τὴ δείχνει στὶς σεμνὲς προφητεῖες
του. Ἐπειδὴ ὅμως στὸ δρᾶμα ἡ ἰδέα πρέπει νὰ μερικευθεῖ καὶ νὰ
γίνῃ πράξη καὶ πρόσωπο ζωντανό, γίνεται καὶ αὐτὴ ἕνας ἄνθρωπος,
ἕνα ἄτομο, μὲ τὰ πάθη του καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρη ὄψη του, ὅπου
μᾶς παρουσιάζεται κ' ἡ ἀσέβεια. Ἀλλὰ ἡ ἀσέβεια τοῦ Προμηθέα,
κατὰ τὸν Καλοσογούρο, εἶναι γιὰ τὴν παράστασιν στὴν ἐπιφάνεια καὶ
ὄχι στὸ βάθος.

Στὶς κριτικὰς του αὐτὲς μελέτες, πού τις χαρακτηρίζει ἡ ἔλλειψη
κάθε προχειρότητας, διαφαίνεται καθαρῶτα ἡ βαθειὰ μόρφωσιν τοῦ
λογοτέχνη, ἡ φιλοσοφικὴ του γνώση, ἡ τέλεια ἐπίγνωση τοῦ προορι-
σμοῦ τοῦ καλοσυνειδητοῦ κριτικοῦ, πού δὲν πρέπει ν' ἀρκεῖται στὸ
νὰ μαστιγώνει ἀλύπητα, ἀλλὰ ν' ἀναλύει καὶ νὰ ξεχωρίζει μὲ βλέμμα
ἐρευνητὴ καὶ ἀναλυτὴ τὰ ψεγάδια καὶ τὶς ἀρετὲς τοῦ βιβλίου. Ὁ Κα-
λοσογούρος οὔτε ἐπεχείρησε ποτὲ νὰ γράψῃ κριτικὴν, γιὰ νὰ τσακίσει
ἕνα μέτριο ἢ κακὸ συγγραφέα ἢ ἕνα μέτριο βιβλίον. Τὰ μέτρια βιβλία
τὰ τσακίζει ὁ καιρὸς, ὁ ἀμείλιχτος αὐτὸς δήμιος κάθε μετριότητος.

Πλουσίως μᾶς παρουσιάζεται καὶ τὸ μεταφραστικὸ ἔργο τοῦ Κα-
λοσογούρου. Περαισιὰ θ' ἀναφέρουμε τὸν «Ὑμνον τοῦ Ἐνδυμίωνος»,
τὸ θεωρητικὸν εἰδύλλιον «Λωναὶ ἢ Βάκχαι», τὴ «Γλώσσα καὶ τὸν Πο-
λιτισμὸν» τοῦ Νικολάου Θωμαζέου καὶ τὴν «Ψυχὴ τρωτιμένη» στὸν
Πλάστη της» τοῦ Torquatto Tasso,* ὅλα τυπωμένα στὴν Εἰκονογρα-

* Ὁ κ. Ἀντρέας Κεφαλλήνος, ὅταν καταπιασθήκαμε τὴ μελέτῃ τοῦ ἔργου τοῦ
Καλοσογούρου, μᾶς εἶπε, πὼς διὰν ἀκόμα ἦταν μαθητὴς στὸ Γυμνάσιον ὁ Καλο-
σογούρος, τοῦ εἶπε διαβάσει μιὰ μίμησιν τοῦ τῆς Ὁδῆς τοῦ Ἀνακρέοντος «Ἐρως
ποτὲ ἐν οὐδοῖσιν κοιμωμένην μελίτταν». Μονάχα οἱ ἀκλόνητοι στίχοι σώζονται στὴ
μίμησιν τοῦ κ. Κεφαλλήνου:

Μάνα, μικρὸ μὲ κέρτης φιδάκι φτερωτό,
Καὶ μοῦ ποιεῖ τὸ δάχτυλο, πεθαίνω, ξεψυχῶ.

φημένη Ἑστία, γιὰ νὰ καταλήξουμε στὰ μεγάλα ἔργα, πὸν τὴ μετάφρασή τους καταπίδωκε ὁ Καλοσγούρος. Τέτοια εἶναι ἡ μετάφραση τῶν Ἱταλικῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ.

Ἡ τελειότητα στὴ μορφή κ' ἡ πιστὴ ἀπόδοση τοῦ Σολωμικοῦ λογισμοῦ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ σημάδια τῆς μεταφραστικῆς αὐτῆς ἐργασίας τοῦ Καλοσγούρου. Ἐνα μόνο ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε. Γιατὶ στὴ μετάφραση τῶν Ἱταλικῶν σονέτιων δὲ μεταχειρίζεται τὸ ἐντεκασύλλαβο μέτρο, ὅπως εἶναι στὸ πρωτότυπο, ἀφοῦ μάλιστα αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ καθιερωμένο ἀπὸ τοὺς Ἱταλοὺς μέτρο τοῦ σονέτιου, ἀλλὰ τὸ δεκατρισύλλαβο; Ὁ ἴδιος παρατηροῦμε καὶ στὴ μετάφραση τῆς Κόλασης τοῦ Dante. Εἶναι προτίμηση ἢ ἀδυναμία; Εἶναι καὶ τὰ δύο; Ἡ δὲ θεωρεῖ τὸ ὁμοίμορφο μέτρο συντελεστὴ τῆς μεταφραστικῆς ἐπιτυχίας; Δὲν τὸ πιστεύουμε, γιὰ τὸ στὰ Προλεγόμενα τῶν Ἱταλικῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ, μιλῶντας μας γιὰ τὴν Ὁδὴ γιὰ πρώτη λειτουργία—«Ode per prima messa» τονίζει, πὼς διέτηρησε, ὅσο τοῦ ἦταν δυνατό, τὶς ὁμοιοκαταληξίες του, μακραίνοντας μόνο τέσσερης ἀπὸ τοὺς στίχους κάθε στροφῆς, πὸν δίχως αὐτὸ γιὰ τὸ μεγαλύτερο μάκρος τῶν λέξεών μας ἢ δὲ θὰ ἦταν κατορθωτὴ ἡ μετάφραση, ἢ δὲν θὰ εἶχε τὸ βάρος τοῦ πρωτότυπου. Πόσο ἀνώτερος μεταφραστὴς μᾶς δείχνεται ὁ Κωνσταντῖνος Θεοτόκης, πὸν στὴν πολυμορφῇ μεταφραστικῇ του ἐργασία προσπάθησε καὶ πέτυχε πάντα ὄχι μόνο πιστὰ ν' ἀποδίνει τὸ λογισμὸ τοῦ συγγραφέα, ἀλλὰ πιστὰ ν' ἀκολουθεῖ καὶ τὸ μέτρο τῆς πρωτότυπης ἐργασίας.

— Ἄλλα του μεταφράσματα εἶναι ὁ Σαοῦλ τοῦ Alfieri, οἱ Τάφοι τοῦ Ugo Foscolo μὲ τὴν ἀπάντηση στοὺς τάφους τοῦ Pindemonte, ὁ Προμηθεὺς Δεσμώτης τοῦ Αἰσχύλου καὶ τέλος ἡ Κόλαση τοῦ Dante. Ὅλη ἡ εὐσυνειδησία τοῦ ἀριστοτέχνη μεταφραστῆ μᾶς δείχνεται στὴν Κόλαση τοῦ Dante, ὅπου ξεχωρίζει ὄχι μονάχα ἡ τέλεια ἐπίγνωση τῆς Ἱταλικῆς γλώσσας, ἡ βαθειὰ γνώση τῶν Νταντεϊκῶν νοημάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ τεχνικὴ προσπάθεια καὶ ἐπιτυχία τοῦ Καλοσγούρου νὰ μᾶς παρουσιάσει τὴν Κόλαση μὲ τὴν κλασσικὴ τῆς μορφή, ὅπως εἶναι στὸ πρωτότυπο. Ἐπροτίμησε τὸ δεκατρισύλλαβο, ὅπως τὴν ἔγραψε ὁ Φλωρεντινὸς ποιητὴς τῆς ἀθάνατης Τριλογίας, τῆς Vita nuna καὶ τοῦ Couvito, ὁ μεγάλος ἐξόριστος τῆς Ραβέννας, πὸν ἡ Ἱταλικὴ πολιτικὴ τοῦ δωδέκατου καὶ δέκατου τρίτου αἰῶνα, μαζὶ μὲ τὸ ρᾶσο δὲν ἠθέλησαν νὰ χαρίσουν στὰ στερνὰ χρόνια τῆς ζωῆς του τὴν ἡσυχία καὶ τὴν ἀνάπαυση στὴν πατρίδα του καὶ ὅστερα ἀπὸ τὸ θάνατό

Ἐγέλασε στὰ λόγια του ἡ μάνα ἢ ξανθομάλλα
Καὶ μὲ γλυκάδα ἀπλώνοντας τὰ χέρια τὰ μεγάλα
« Ἄν μελισσοῦ τὸ κέντημα », τοῦ λέει, « οὐ πονεῖ,
Ἐχει καὶ σύ, θυμήσου το, φαρμακερὸ κεντρί. »

του, ὅτε καὶ αὐτὴ τὴν ταφὴν. Ὁ καρδινάλιος Del Poggetto ἐπρότεινε τότε νὰ ξεθαφτοῦν τὰ κόκκαλά του, — κόκκαλα ἀφορεσμένου — καὶ νὰ ριχτοῦν στοὺς δρόμους, τροφὴ τῶν σκύλων, καὶ μονάχα ἡ φρονιμάδα τοῦ Πάπα ἐμπόδισε μιὰ τέτοια βεβήλωση. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρόταση μόνη τοῦ καρδινάλιου ἀπομένει στίγμα — καὶ στίγμα μὲ σίδερο καφτὸ — τοῦ Μεσαιωνισμοῦ.

Ὁ 1898 ὁ Καλοσγούρος ξενητεύτηκε στὴ Γενεύη. Μαζὶ μὲ τὴν οἰκογένειά του, συντροφεύοντας τοὺς ὑπότροφους τοῦ Μοντσενιγέλου κληροδοτήματος, δάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς. Ξενητεύεται μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς τὸ Ἑλβετικὸ κλίμα θὰ ὠφελοῦσε τὴν κλονισμένη τότες ὑγεία τοῦ παιδιοῦ του. Μένει ἐκεῖ ὡς τὸ 1902 ἐπιβλέποντας ἀδιάκοπα ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδυ τοὺς ὑπότροφους. Ἐγραφε τότες ἀπὸ τῆς Γενεύης: « Μολονότι αἰσθάνομαι τὸν πόθο τῆς δουλειᾶς, τσακισμένος ἀπὸ τὴν ἐξαντλητικὴν ἐπίβλεψη τῶν παιδιῶν, δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ ἐργαστῶ. »

Στις 21 Ἀπριλίου 1902, ἐνῶ εἶχε ἔτοιμο τὸ πρῶτο ὑλικὸ καὶ θ' ἄρχιζε τὴν μετάφραση τοῦ Παράδεισου τοῦ Dante, πέθανε ἀπὸ καρδιακὸ νόσημα στὸ διάστημα μισῆς ὥρας. Εἶχε στὰ χέρια του ἕνα γράμμα τῆς κόρης του ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, προσπαθοῦσε νὰ τὸ διαβάσει, δὲν τὸ κατάφερε. « Αἰσθάνομαι, » εἶπε, « ποῦ μοῦ παραλύει τὸ χέρι, δὲν θὰ μπορέσω νὰ τὸ διαβάσω. » Γυρίζοντας τότες στὸ γιό του σιγοψιθύρισε: « Κρίμα! σὰς εἶμαι ἀκόμα χρειαστός. »

Τὰ στερνὰ του αὐτὰ λόγια, σφραγίδα τῆς τρισεύγενης ζωῆς του, πιστοποιοῦν τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων τοῦ Tolstoi: « Ἀληθινὴ εὐτυχία εἶναι νὰ ζεῖ κανεὶς γιὰ τοὺς ἄλλους. »

Διάλεξη στὴν Κέρκυρα τὸ Νοέμβριο τοῦ 1829

ΕΙΡΗΝΗ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΗΛΕΙΑΣ

ΤΑΞΙΔΙ

Πάνω, στ' ἀψηλὸ τ' οὐρανοῦ, γιορτάζει τὸ φεγγάρι.
Κάτω, στὴ νύχτα μου, οἱ καημοὶ μὲ σφάζουν, χίλιοι χάροι.

Μὲ τὸ καράβι ἡ ἀγάπη μου μονάχη ταξιδεύει·
κ' ἡ ζήλεια μου, μαῦρο πουλὶ πὸν τὴν παρσμονεύει·
στῆς γλυκοκοίμηστης βραδιᾶς τὸ ξρωτικὸ κρεβάτι,
χίλια ἀπιστίας φαντάσματα βλέπει παντοῦ καὶ πλάττει.

Καὶ λαχταρῶ μιὰ τρίςβαθμ φουρτοῦνα νᾶβγῃ τώρα
καὶ, μέσα στ' ἀστραπόβρονια καὶ στ' οὐρανοῦ τὴ μπόρα,
μὲ τὴν τροχὴ καὶ τὸ κομμὶ συντροϊμμα, αὐτὴ νὰ σβήνῃ...
ΜΟΥΣΕΙΑ ΧΑΡΕΤΑΡΧΗ μέσα μου τέτοια φουρτοῦνα χύνει!

Μὰ στὸ γαλαζιὸ τ' οὐρανοῦ γελαίει νά! τὸ φεγγάρι
καὶ κλαίει ἡ λύπη μέσα μου, τοῦ θάνατου ζευγάρι!..

ANDRÉ MIRAMBEL

ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Πολλές φορές παρατηρήθηκε κι' ειπώθηκε πώς ο δέκατος ἑνατος αἰώνας στάθηκε ο αἰώνας τῆς Ἱστορίας, στή γαλλική λογοτεχνία. Πολύ σωστή τέτοια κρίση. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, μὴ φαίνεται πὼς θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰσχυρίζεται πὼς ὁ εἰκοστός μας αἰώνας εἶναι ὁ αἰώνας τῆς Κριτικῆς. Αὐτὸ ὅμως δὲ θὰ πεί ὅτι, πρὶν ἀπὸ τὸ δέκατο ἑχτο αἰῶνα γνωρίσαμε πολλοὺς λογοτεχνικοὺς κριτικοὺς—καὶ μεγάλους—περιττὸ θάτανε νὰ ἀναφέρω ὀνόματα—ἰδιαίτερα στὸ δέκατο ἑνατο αἰῶνα, ὅπου ὅλη ἡ κριτικὴ κυριεύεται ἀπὸ τὸν Σαιντ-Μπέρ, μὰ ἡ κριτικὴ δὲ θεωρήθηκε, αὐτοὺς τοὺς αἰῶνες, σὰν εἶδος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, πού νάχει κι ἀνεξάρτητη ὑπαρξή, προσωπικότητα ὡς ποῦμε, καὶ πού ν' ἀπαιτεῖ τὴν ἴδια τέχνη, τὸ ἴδιο ταλέντο μὲ τὶς ἄλλες λογοτεχνικὲς δημιουργίες. Τὸ ἴδιο ἔπαθε ἡ κριτικὴ ἀπὸ τὸ δέκατο ἑνατο αἰῶνα ὡς τὸν εἰκοστὸ μ' ἐκείνο πού συνέβηκε στὴν ἱστορία ἀπὸ τὸ δέκατο ὀγδοο αἰῶνα ὡς τὸ δέκατο ἑνατο' ἀπὸ «τέχνη» καταστάλαξε σὲ «ἐπιστήμη». Δὲ θέλω νὰ πῶ ὅτι, γι' αὐτὸ, πάφανε οἱ κριτικοὶ νὰ χρειάζονται καὶ καλλιτεχνικὰ προικίσματα· δὲν ἀρνίεται ἡ ἐπιστήμη τὴν τέχνη. Μά, μὲ τὴν ἀντίληψη τῆς κριτικῆς πού σιγὰ σιγὰ μπήκε στὴ μέση, εἶδαμε τὸ καλλιτεχνικὸ στοιχεῖο νὰ ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴν πιὸ προ-σταχτικὴ ἀνάγκη τῆς ἀκρίβειας, τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς ἀμεροληψίας τοῦ κριτικοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ γενικὴ ἐξέλιξη τῆς κριτικῆς, πού ἀπλουστάτα σημείωσα—ἀν καὶ πολλοὺς τόμους θὰ ἤθελε γιὰ νὰ ξεταστῇ τὸ πὼς ἔγινε τέτοια ἀλλαγὴ—μπορῶ καὶ νὰ πῶ τέτοια ἐπανάσταση, πού καμμιά ἄλλη σύγκριση δὲν ἔχει παρὰ μ' ἐκεῖνο πού ἔπαθε ἡ Γραμματικὴ, ὅταν ἀπὸ τὴν «τέχνη τοῦ γραψίματος» καταστάλαξε στὴν «ιστορικὴ γλωσσολογία».

Τόσο μεγάλη θέση πήρε ἡ κριτικὴ στὴ γαλλικὴ λογοτεχνία τοῦ XX. αἰῶνα, τόση ἐπίδραση ἐξάσκησε στὴ μόρφωση τῶν πνευμάτων, πού δὲ μοῦ φάνηκε ἄτοπο νὰ παρουσιάσω κάτι παρατηρήσεις στὸ μορφωμένο κοινὸ τῆς Ἑλλάδας, σ' ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαῖα λογοτεχνικὰ περιοδικὰ, πού μοῦκανε τὴν τιμὴ καὶ ποῦχε τὴν καλωσύνη νὰ τὶς φιλοξενήσει σήμερα.

I

Εἶναι ἀξιοπαρατήρητο πὼς, ὅσο ἡ κριτικὴ δὲν ἔμεινε παρὰ τέχνη, ὅχι μόνο θεωρήθηκε σὰν κάτι πάρεργο, μὰ καὶ δὲ φανέρωσε καμμιά ποικιλία. Δασκαλική, οὔτε σχολαστικὴ, μέθοδος, τίποτ' ἄλλο. Ἀφότου ὅμως πήραν οἱ κριτικοὶ πιὸ ἐπιστημονικὴ ἀντίληψη τῆς δουλιὰς τους, ἀπὸ τότε εἶδαμε τὴν κριτικὴ νὰ διακρίνεται σὲ πολλὲς τάσεις, τόσο νόμιμες ἡ καθεμιὰ τους, πού ἡ συνυπῆρχαν ἢ διαδέχτηκαν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη. Καταλαβαίνει κανεὶς εὐκόλα τὸ γιατί, ἂν θυμάται τὶς προόδους τῆς ἐπιστήμης, ἐδῶ μόνο καὶ καμμιά πενήντα χρόνια, πού ἡ πιὸ ἴσως σημαντικὴ καὶ γόνιμη εἶναι τὸ πέρασμα τῆς «μονιμότητος» στὴν «ἐξέλιξη». Μακριὰ ἀπὸ μᾶς τώρα, μ' ὅλη τῆς τὴν ἀξία φαίνεται σήμερα ἡ κριτικὴ μέθοδος τοῦ Ταῖν, μόνο στὸ ἐπίπεδο τῆς λογοτεχνίας—ἀφίνω, ἐννοεῖται, κατὰ μέρος τῆ φιλοσοφικῆς τῆς κ' αἰσθητικῆς ἀπόψης—κι' ὅμως, ποιά θέση δὲν κατεῖχε ὁ Ταῖν στὴν κριτικὴ, καὶ τί δὲν τοῦ χωρστῇ ἡ σημερινὴ κριτικὴ! Μά, φυσικά, δὲν μπορούσε ἡ κριτικὴ νὰ μένει πίσω καὶ νὰ στέκει παράμερα στὸ γενικὸ ξετύλιγμα τῆς ἐπιστήμης. Κάθε πρόοδος τῆς ἐπιστήμης ἔγινε καὶ πρόοδος τῆς κριτικῆς, τόσο ἀπ' ἐκεῖνη αὐτὴ ἐπηρεάστηκε. Ἀλλὰ

τέτοια κίνηση, ὅπως κάθε διανοητικὴ κι' ἀνθρώπινη ἐκδήλωση, δὲν ἔγινε μὲ μιὰς, κι ὀγκώδεια—μὰ ἀργὰ καὶ σταράτα.

Ἱστορικά, τὸ κριτικὸ εἶδος πού πρωτοφάνηκε εἶναι ἡ κριτικὴ κατ' ἐντύ-πωση, ὁ «ἱμπρεσιονισμός». Ἀργότερα καὶ γλήγορα διαδεχόμενα τὸ ἓνα τῆς ἄλλου, φάνηκαν τὸ φιλοσοφικὸ καὶ τὸ ἱστορικὸ· ἂν ἤθελαμε νὰ δώσουμε ὀνόματα γιὰ νὰ ὀρίσουμε τὶς ιδέες, ὡς θυμηθοῦμε τὸν Βολταίρ, τὸν Ταῖν καὶ τὸν Σαιντ-Μπέρ. Φτάνει νὰ ποῦμε πὼς ἐκεῖνα τὰ κριτικὰ τους εἶδη τὰ βρίσκουμε στὴν ἐποχὴ μας, μὲ ἄλλα ὀνόματα ἀντιπροσωπευμένα, πλουτισμένα, ἐπεξεργασμένα, καί, ὅπως εἶναι φυσικὸ νὰ τὸ περιμένουμε, μεταμορφωμένα. Ὅταν, τόντις, γεννιέται μιὰ νέα τάση μέσα στὸ λογοτεχνικὸ κόσμον ἢ ἓνας νέος προσανατολισμός τῆς σκέψης, αὐτὸ δὲ θὰ πεί πὼς κάθε προηγούμενη διάθεση ἀμέσως κατὰ-στρέφεται τὸ ἐναντίο, ἢ ἐπιζει καὶ διαρκεῖ, ἢ συνδυάζεται μὲ τὶς καινούργιες. Σὲ λίγο, θὰ τὸ διαπιστώσουμε, ὅταν θὰ δοῦμε πὼς διατηρεῖται κ' ἀκόμη τῶ-ρα ἡ παλιὰ ἀντίληψη τῆς κριτικῆς. Ἄν ἔκανα, ἀντίς νὰ προσφέρω μόνο με-ρικὲς σκέψεις, μιὰ σωστὴ ἱστορία τῆς κριτικῆς στὴ Γαλλία στὴν ἐποχὴ μας, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιμένω περισσότερο στὴ χρονολογία κάθε κίνησης, στὴν ἀρχὴ τῆς καὶ στὴν ἐξέλιξη. Θὰ ἐπαρκεστῶ ἐδῶ νὰ συνοψίσω, μὲ λίγα λόγια, τὰ κυ-ριότερα στάδια τοῦ ξετυλιγμοῦ τῆς κριτικῆς ἀπὸ τὰ 1900 ὡς σήμερα, γιὰ νὰ παρακολουθήσουμε τί ἔφερε ὁ Χρόνος, πρὶ νὰ κάνω βαθύτερη ἀνάλυση κάθε τάσης, θεωροῦντας μόνο τὴν ἀξία τῆς, ἀνεξάρτητα τοῦ χρόνου.

Πρῶτα, σημειῶνα ὅτι πολλὰ ἔμειναν ἀπὸ τὴν πιὸ παλιὰ κληρονομία, πὼς οἱ ἀποκλειστικὰ αἰσθητικὲς τάσεις ἔχουν τώρα ἀκόμη πέραση. Δεύτερα, οἱ φι-λοσοφικὲς κ' ἱστορικὲς τάσεις ἀνανεωθήκανε ὁλοένα, ἀπὸ τὰ 1900 ὡς στὸν πόλεμον καὶ πέρα. Τέλος, πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν πόλεμον, παραστεκούμαστε σὲ μιὰ ἀναθεώρηση ὅλων τῶν παλιῶν κρίσεων κι' ἀξιών· ὁ πόλεμος φαίνεται νά-χει ἀναπτύξει—τουλάχιστον στὴ διανοητικὴ τάξη (τὸ ἀντίθετο μὲ τὶς ἄλλες τά-ξεις εἶναι χυπητό, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο)—τὸ κριτικὸ πνεῦμα, τὸ μίσος τῆς πρό-ληψης, τὴν ἐπιθυμία νὰ βρεῖ κανεὶς γιὰ τὴ ζωὴ ἄλλες βάσεις, πιὸ λογικὲς, ἠθικὲς, συνάμα πραγματικὲς κ' ἰδανικὲς· ἔτσι εἶδαμε τὴ φιλοσοφία νὰ πλησιάζει σιγὰ σιγὰ περισσότερο τὴν ἱστορία, ὥστε γεννήθηκε μιὰ κριτικὴ, ὅχι τόσο δογματικὴ, μὰ πιὸ μετρημένη καὶ πιὸ ἀληθινή.

Ξεπίτηδες, δὲν ἤθελα νὰ ἀναπτύξω αὐτὴ τὴ σύντομη περίληψη γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς κριτικῆς στὸν τόπο μας, πού τὴν ἔκανα χωρὶς νὰ ὀνομάσω κανέ-να, εἴτε συγγραφέα, εἴτε ἔργο. Νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ τώρα, μὴν κάνοντας πιὰ ἱστορία, νὰ κοιτάξω τὰ πράγματα, ὅπως σήμερα παρουσιάζονται, στὸ σύμ-πλεγμα τῆς διανοητικῆς ζωῆς, καὶ νὰ ξετάσω τὶς διάφορες τάσεις πού μοῦ φαίνεται νὰ ἐκδηλώνει ἡ τωρινὴ μας κριτικὴ.

II

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, εἶπα «τάσεις», γιατί δὲν ὑπάρχουν, ἢ σχεδὸν πιὰ ὡς ποῦμε, τώρα «Σχολές», διοργανωμένες γιὰ τὸ κριτικὸ εἶδος ὅπως γιὰ κάθε ἄλλο λογοτεχνικὸ εἶδος· καὶ καταλαβαίνει κανεὶς πὼς ἀδύνατο νὰ εἶναι ἄλ-λοιώτικα ὅταν γιὰ κριτικὴ πρόκειται. Ἡ κριτικὴ διαφέρει ὁλότελα ἀπὸ τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο, καὶ τὴν δὲ «δημιουργεῖ», μὰ «ξετάζει» καὶ «κρίνει» μόνο—πρὸ πάντων τώρα πού ἔγινε ἐπιστημονικὴ, ὅπως εἶπαμε. Ἡ προσωπικότητα τοῦ κριτικοῦ πρέπει νὰ ἀφανίζεται πίσω ἀπὸ τὴν ἀντικειμενικότητα τῶν γεγονότων. Ὅσοι δὲ τὸ κριτικὸν δὲ συνίσταται τόσο νὰ μᾶς δεῖξει τί εἶναι ὁρατὸν καὶ τί ἀόρατον, ὅσο ποιά ιδέα τοῦ ωραίου ἢ τοῦ ἀσκημοῦ ἔχει ὁ τάδε συγγραφέας, ἀπὸ πού πήρε τὴν αἰσθητικὴν του, ἂν μιμήθηκε ἄλλους, ἂν ἀνα-νέωσε, δημιούργησε, ἢ ὄχι, ποιά γεγονότα ἐξηγοῦν τὴ δεινὰ τὴν κίνηση, καὶ

ποιά είναι ή επίδραση, ή θέση αὐτοῦ κ' ἐκείνου στή γενική κίνηση τῶν ιδεῶν. "Υστερα—κι' αὐτή ή παρατήρηση είναι ή συνέπεια ἐκείνου πού μόλις τώρα εἶπα—δέν ἔχει πιά μιὰ «κριτική τῆς κριτικῆς», ἀφοῦ ή κριτική τείνει στήν ἐπιστήμη, κι' ὅχι στήν ἐντύπωση. Γίνεται ὅτι γίνεται ή ἐπιστήμη, ἐξελίσσεται, περιορίζεται, τέλος πάντων, νά περιγράφει, καί νά ἰδρύει σχέσεις ἀνάμεσα στά γεγονότα. Γι' αὐτούς τούς λόγους, καταλαβαίνει κανεῖς πῶς μόνο «τάσεις» διάφορες ὑπάρχουνε στήν κριτική, κι' ὅχι «σχολές» (1)—γιατί, ἀπ' τή μιὰ, ὅσο πάει καί τόσο περσότερο γίνεται ἀντικειμενική ή κριτική, ἀπό τήν ἄλλη ὅμως, ὁ διανοητικός ἀτομικισμός τῆς ἐποχῆς μας γεννᾷ μεγαλύτερη συνείδηση τῆς προσωπικότητος—ὥστε οἱ ποικιλίες τῆς κριτικῆς χρωστοῦνται μᾶλλον στήν ἰδιοσυγκρασία καθενός.

Στό μίγμα πού ἔγινε ἀνάμεσα στίς παλιές καί στίς νέες κριτικές μεθόδους, στόν τωρινό ἀναβρασμό τῶν ιδεῶν, διακρίνω πέντε γενικές τάσεις, πού χαρακτηρίζουν τή σημερινή μας κριτική.

1ο) ή πρώτη είναι ή διατήρηση παλιῶν τάσεων, προπολεμικῶν, καί μάλιστα προγενέστερων τῆς ἐποχῆς μας·

2ο) ή δεύτερη είναι, ἄς ποῦμε, ή «πολιτική» κριτική, ἐκείνη δηλαδή πού ἐξυπηρετεῖ τήν ἰδεολογία ἐνός κόμματος·

3ο) ή τρίτη είναι ἱστορική καί πανεπιστημιακή, πολύ πιό σπουδαία ἀπό τίς δυό προηγούμενες.

4ο) ή τέταρτη είναι ή φιλοσοφική κριτική·

5ο) ή πέμπτη καί τελευταία ἀντίληψη τῆς κριτικῆς ἐνώνει τήν ἱστορική καί τή φιλοσοφική τάση· νεώτερα καλλιεργημένη, φαίνεται νά ναι ἰδιαίτερα γόνιμη, κι' ἀφοσιωμένη στή μεγαλύτερη ἀπόδοση κ' ἐπιτυχίαν.

"Ας ξετάσουμε καθένα ἀπ' αὐτά τὰ διάφορα κριτικά εἶδη.

1ο) Μερικοὶ κριτικοί, τώρα, θεωροῦν ἀκόμη τήν κριτική σάν τέχνη, κι' ὅχι σάν ἐπιστήμη. Κατ' αὐτούς, λοιπόν, ή δουλιὰ τοῦ κριτικοῦ είναι νά κάνει σύντομα τήν ἀνάλυση ἐνός λογοτεχνικοῦ ἔργου, καί νά καθορίσει τὰ καλά του καί τὰ κακά, νά μιλήσει λίγο γιά τή «γένεση» του, μὰ πολύ γιά τήν εὐχαρίστηση πού αἰσθανοῦμαστε διαβάζοντάς το—ή τοῦναντίο—· εἶναι δηλαδή συνθετική κριτική, κι' ἀφοῦ ἀποφεύγει τήν πολυμᾶθεια, τόν ὄγκο τῶν ἐγγράφων, εἶναι φυσικό νά περιοριστεῖ ή στίς βραχιές μελέτες, ἄς τίς ποῦμε τίς «μακέτες» τῆς κριτικῆς, ή στή δημοσιογραφία, τήν πιό ὑποκειμενική ἀπ' ὅλες τίς τέχνες, πού δέν ἔχει σκοπό παρὰ τήν «ἐντύπωση», τή «συγκίνηση», τὸ «χτυπητό». Δέν ἀρνιέμαι τὸ ταλέντο μερικῶν ἀπ' ἐκείνους πού προτίμησαν τέτοιο εἶδος· λέω μόνο πῶς, τώρα πού ἀνανεώθηκε ή κριτική στίς μεθόδους της, εἶναι πολύ δύσκολο νά τὸ ἐξασκεῖ κανεῖς, καί μάλιστα ἐπικίνδυνο, γιατί δέν ἔχει στή διάθεσή του ὅλα τὰ μέσα τῆς ἐπιστήμης πού ἐξασφαλίζουνε στοὺς ἄλλους, ἂν ὅχι τήν ἀλήθεια, τοῦλάχιστο τήν ἀκρίβεια. Τὰ πρώτα χρόνια τοῦ αἵωνα μας, ὁ Ζοὺλ Λεμαίτρ στάθηκε ὁ μεγαλύτερος ἀντιπρόσωπος τοῦ εἶδους ἐκείνου, καί τοῦ χρωστοῦμε βιβλία πού δέν εἶναι ἀμελητέα, ἂν καί πολλά κιόλας γεράσανε· στίς κριτικές του σελίδες ὁ 'Ανατόλ Φράνς τὸ καλλιέργησε μὲ φιλοκαλία καί μετριοπάθεια· τώρα κατάντησε λίγο πολύ τὸ εἶδος στή δημοσιογραφία· πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους του δεῖξαν μιὰν ἀνεξαρτησία πού τοὺς τιμᾷ, ὁ 'Αντρέ Μπελεσσόρ ὁ Ρενέ Ντουμίκ, ὁ 'Ενρίκον Ζαλού, ὁ Φερνάν Βαντερέμ, ή πρὸ πάντων, ἀνώτεροι ἀπ' ὅλους οἱ Μπενζαμέν Κρεμιέ καί Ζώρζ Ντουχαμέλ, ἂν καί δέν μποροῦν πάντα, πρὸ πάντων οἱ τρεῖς πρώτοι,

(1) Θὰ δοῦμε πῶς μπορεῖ κανεῖς νά μιλά γιά «σχολές» ἐδῶ μόνο ὅπου λείπει περσότερο, μὲ τήν ἀπαίτηση τῆς κριτικῆς, τὸ κριτικὸ πνεῦμα.

νά κρύβουν τίς προτιμήσεις τους, μὰ πρέπει νά ὁμολογήσουμε πῶς, καμμιά φορά, ἄλλοι δέν ἀντισταθῆκανε στίς προσωπικές τους ιδέες, γιά τή ζημία τῆς ποιότητος τῆς κριτικῆς τους—σκέφτομαι τὸν μακαρίτη Πόλ Σουνταί πού τὸ διαδέχτηκε στή φημερίδα «Ὁ Χρόνος» ὁ 'Αντρέ Τερβί. Τέτοια κριτική πού ἐξυπηρετῆσε τήν δημοσιότητα στήν ἀγγελία πού κάνει, μέρα τή μέρα, τῶν μυθιστορημάτων, θεατρικῶν δραμάτων, ποιητικῶν συλλογῶν πού βγαίνουν, εἶναι καμωμένη γιά βιαστικούς ἀνθρώπους ἀπ' ἄλλους, βιαστικούς κι' αὐτούς. "Ομως, ἂν καί μερικές κρίσεις ἔχουν ἀξία, μένει τέτοιο εἶδος κριτικῆς πάρα πολύ λογοτεχνικό, καί δέν ξεχωρίζεται ἀρκετὰ ἀπὸ τὸ δημιουργικὸ ἔργο πού ή ἀποστολή του εἶναι νά κάνει τήν ἀνάλυσή του. "Αν θεωροῦμε ἔτσι τὰ πράματα, μποροῦμε νά ποῦμε πῶς τέτοιο εἶδος, μὲ τήν ἀνώτερή του μορφή, γίνεται τὸ «δοκίμιο», ὅπως, λόγου χάρι, σ' ἓναν 'Αντρέ Σουαρές ή στά Βιογραφικὰ ἔργα ἐνός 'Αντρέ Μωρουά, ὅταν ἀναδημιουργοῦν, ἐξ ἀφορμῆς λογοτεχνικῶν ή πολιτικῶν μεγάλων προσώπων, ὁ πρῶτος τὸ δράμα τοῦ ἔργου τους, ὁ δεύτερος τὸ δράμα τῆς ζωῆς τους, μὲ τέτοιο ὅμως τρόπο πού προσθέτεται, ἄς ποῦμε, τὸ ἔργο αὐτῶν τῶν κριτικῶν στὸ λογοτεχνικὸ καί δημιουργικὸ τῶν μοντέλων τους, ὥστε μένει θέση γιά ἄλλη κριτική, διαφορετική, πού ἀντικειμενικὰ θὰ ξέταζε τήν ὑποκειμενική ἐντύπωση πού ἐκφράζει ὁ κριτικὸς σχετικὰ μὲ τὸ τάδε ἔργο. Μὰ δέν ἐνεργεῖ τόσο στὸ λογισμό ὅσο στὸ αἶσθημα καί στήν καρδιά. Μὲ τήν κατώτερή της μορφή, ἀπεναντίας, γίνεται πολεμική—καί δημιουργεῖ ἐν' αὐτοτελές εἶδος, πού πρέπει νά τὸ ξετάσουμε.

2ο) "Αν τὸ προηγούμενο κριτικὸ εἶδος μποροῦμε νά τὸ ποῦμε «δημοσιογραφικό», μὲ τήν καλὴ σημασία τῆς λέξης, αὐτὸ πού μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ μπορεῖ νάχει τὸν ἴδιο τίτλο, μὰ μὲ τήν κακὴ σημασία τῆς λέξης. Τόντις, δέν ἔχει πιά ή κριτική, κατὰ τὸ πρόγραμμά του, καμμιά ἀνεξαρτησία, ἔστω καί θεωρητική· ὁλοτέλα ὑποτάσσεται στίς ἀπαιτήσεις καί στά συμφέροντα ἐνός κόμματος,— δέν ἀποκλείεται, ἐννοεῖται, τὸ ταλέντο τοῦ κριτικοῦ, πού μερικές φορές εἶναι πραγματικό, μὰ τὸ ταλέντο κ' ή ἀξία τοῦ συγγραφέα εἶναι στήν ὑπηρεσία μιᾶς ἰδεολογίας, κοινωνικῆς, πολιτικῆς, φιλοσοφικῆς ή θρησκευτικῆς. Τέτοια κριτική ταυτίζεται μὲ τὸ δογματισμό, πού τὸ χαρακτηριστικὸ του, εἶναι πῶς ή πραγματικότητα δέν ξετάζεται ἀπλὰ στήν ἐξέλιξή της, μὰ σχετικὰ μὲ τήν ὑστεροβουλία τοῦ κριτικοῦ, πού ἐπιμένει σ' ὅσα εἶναι ἱκανὰ νά βγάλουν στή μέση τίς ιδέες τοῦ κόμματός του. "Η ἐννοια τῆς ἀλήθειας ὑποχωρεῖ μπρὸς στήν ἐννοια τῆς ἀπολογίας ή τῆς ὁπαδικῆς πειθαρχίας καί τὰ πράματα θεωροῦνται πιά, ὅχι ὅπως εἶναι, μὰ ὅπως θέλουν νά εἶναι. Θὰ μοῦ πεῖ κανεῖς πῶς εἶναι νόμιμο νάχει κανεῖς ἰδανικό, καί νά κάνει ἐκλογὴ στή διανοητική ζωή, ὅπως καί στήν ἄλλη· δέν ἀντιλέω καί νομίζω μάλιστα ὅτι δέν ὑπάρχει ἠθική πού νά μὴ βασίζεται σὲ πίστη, σὲ δόγμα, ἔστω κι ἀνθρώπινο· μὰ ἄλλο εἶναι, κάθε ἄλλο, ή ἠθικολογία, κι' ἄλλο ή ἠθικογραφία. "Αν ή πρώτη τείνει στήν καλλιτέρευση τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς κοινωνίας, ή ἄλλη τείνει μόνο στήν ἀκρίβεια καί στή γνώση· στά παρόντα καί στά μέλλοντα μπορεῖ ή ἠθική νά ἐνεργεῖ, δέν μπορεῖ τίποτα γιά τὰ περασμένα πού ἀνήκουν μόνο στήν ἱστορία.

Αὐτή ή «πολιτική» κριτική ἐκδηλώνεται σὲ φημερίδες, σὲ περιοδικὰ, σὲ βιβλία, δηλαδή σὲ διάφορες μορφές, μὰ σκοπὸς εἶναι ὁ ἴδιος. Χρησιμοποιεῖται ή λογοτεχνία γιά τήν πολεμική, κ' ἐπιφορτίζεται νά προμηθεύει καλλιτεχνικά καί διῆθεν κοινὰ ἐπιχειρήματα σὲ μιὰ ἐκδοχή πού θεωρεῖται σάν σύνθημα. "Ετσι λοιπόν καταλαβαίνει κανεῖς πῶς τέτοια κριτική, ἂν προβαίνει ἀπὸ τήν ἴδια τάση, διαφέρει στά συμπεράσματά της κατὰ τὸ κόμμα πού τή μεταχειρίζεται— πρὸ πάντων ἐπειδὴ κάθε κόμμα δὲ βλέπει παρὰ τὸ ἄμεσο ἀποτέλεσμα καί τήν προσωρινή ἐπιτυχία· ὑπάρχουν λοιπόν τόσες κριτικές ὁμά-

δες ὅσα κόμματα, κατ' ἀρχήν, γιατί, πραγματικά, τέτοια στάση τῆς κριτικῆς περιορίστηκε στοὺς ἄκρους πολιτικούς, πού μόνοι συστηματικά ἐπωφελήθηκαν ἀπό κάθε μέσο, κάθε τρόπο γιά τὸ σκοπό τους. Ἐδῶ καί μερικά χρόνια, καί μᾶλλον στό τέλος τοῦ XIX αἰῶνα, ἡ πολιτικὴ κριτικὴ εἵτανε διοργανωμένη ἀπὸ τοὺς «ἀριστεροῦς» τώρα πέρασε ἢ στοὺς «ἄκρους ἀριστεροῦς» ἢ στοὺς «ἄκρους δεξιούς» γιά ὅλους ἡ τέχνη, ἀπὸ τὴ μιά, ἔχει γιά ὄρο τάδε κατάσταση τῆς κοινωνίας· καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, πρέπει νὰ τείνει πρὸς τὴν ἴδρυσιν αὐτῆς τῆς κατάστασης⁽¹⁾. γίνεται λοιπὸν ἡ τέχνη πολεμικὸ ὄπλο. Τέτοιο χαρακτηριστὴρα παρουσιάζει ἡ λογοτεχνικὴ κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ «Εὐρώπη». πού, μ' ὅλο τὸ ταλέντο ἐνὸς Ζὰν Γκεχενὸ, καί πολλῶν του συνεργάτων, δὲν κρίνει τὰ λογοτεχνικά γεγονότα παρὰ στὴ σχέση τους μὲ τὰ κοινωνικά προβλήματα, σὰ νὰ εἶναι ἡ τέχνη ὁ πρόδρομος τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Ἀπεναντίας, οἱ «ἄκροι δεξιοί» πολιτικοὶ διοργάνωσαν ἐδῶ καί τριάντα χρόνια τοῦλάχιστο τὴ λογοτεχνικὴ κριτικὴ γιά τὸ ὄφελος τῆς ιδεολογίας τους. Θέλουν ἕναν κλασικισμό, πού ἐξ ἄλλου δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸν ἀρχαῖο, μ' ὅλες τους-τις ἀπαιτήσεις, καί χτυποῦν ἀλύπητα ὅσα καὶ ὅσους δὲν ταιριάζουν μὲ τὶς θεωρίες τους· πῶς ἴσως περήφανοι ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους τους, δὲν ἀρκοῦνται μόνο μὲ ιδέες σοβαροῦ χαρακτήρα, μὰ προστρέχουνε σὲ ἄρθρα, λίβελλα φυλλάδια, διαλέξεις σατυρικοῦ, ἀστείου καί πολεμικοῦ χαρακτήρα. Ἡ λογοτεχνικὴ κριτικὴ ἔτσι, πού, στὸ ἔργο τοῦ Σάρελ Μωρράς καί τοῦ Ἐνρί Μασσίς, παίρνει σοβαρὸ καί δογματικὸ ὄψος, γιατί μόνο ἀξίζουνε γι' αὐτοὺς τὰ λογοτεχνικά γεγονότα πού ἐξυμνοῦν τὶς ιδέες τους, γίνεται μασκαράλίκι, βωμολοχία ἢ γελοιογραφία· στὰ ἔργα τοῦ Λεὼν Ντωντὲ ἢ τοῦ Ρενὲ Μπενζαμὲν, ἂν καί ἡ καμικὴ τους ἀξία, καμμιά φορὰ, πρὸ πάντων σχετικὰ μὲ τὸ δεύτερο, εἶναι συζητήσιμη. Μ' ὅλες τὶς ἐπιφυλάξεις ἀφορῶντας τὸ βάθος, πού κάνανε κιόλας πολλοὶ ἀρμόδιοι φιλοσόφοι καὶ ἱστορικοί, μπορούμε νὰ θαυμάσουμε τὴν πολεμικὴ δύναμή τους, ἔχει κανεὶς ἀκόμη τὸ δικαίωμα νὰ πεῖ πὼς αὕτη εἶναι «κριτικὴ»; εἶναι μᾶλλον ἀποκρουστικότητα διάφορων ιδεῶν, πού παρουσιάζονται σὰν ἀναγκαῖα, μοιραία συνδεμένες μεταξὺ τους, καί πού δὲν ἐπιβλήθηκαν παρὰ μὲ μιὰ πολὺ ἐπιπόλαια ἀνάλυση· ἡ βαθιὰ σημασία πολλῶν ἀπ' αὐτὲς πού χτυποῦν ἐξέφυγε σ' αὐτοὺς τοὺς κριτικούς· τέλος πρέπει κατ' ἀνάγκη νὰ γνιῶνται τὴν ἀνεξαρτησία τῆς τέχνης, πού δὲν ἔχει πιά δικό της ἐπίπεδο, καί τὴν πρόοδο τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης, πού, κατὰ τὸ σύστημά τους, μένει στάσιμη, σκλαβωμένη ἀπὸ τὰ πλαίσια ὅπου τοὺς ἄρρεσε νὰ τὴν μπάσουνε, γιατί ἂν ἡ παραμικρὴ πρόοδος εἶναι δυνατὴ, κινδυνεύει νὰ καταστρέψει τὶς θεωρίες τους.

3ο) Φτάνω τώρα σὲ τρία κριτικὰ εἶδη πού δὲ συγκρίνονται μὲ τὰ προηγούμενα, γιατί δὲν ἔχουν γιά σκοπὸ παρὰ τὴν ἔρευνα τῆς ἀλήθειας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε κομματικὸ συμφέρο, καὶ ἐφοδιασμένα μὲ μεθόδους πού ἐπιτρέπουν νὰ ξακριβώνουν τὶς ἐντυπώσεις, ὥστε νὰ γίνῃ ἡ κριτικὴ σωστὴ ἀντικειμενικὴ ἐπιστήμη. Οἱ μέθοδοι τοῦ Ταῖνς καί τοῦ Σαιντ-Μπερὲ ἔφεραν τοὺς καρπούς τους, καί μ' ὅλη τὴν ἀνανέωση καί τοὺς νεωτερισμούς πού γνώρισαν ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ αἰῶνα μας, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ πὼς εἶναι οἱ ἀπαραιτήτες βάσεις τῆς λογοτεχνικῆς μας κριτικῆς.

(Ἔχει συνέχεια)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΡΑΜΠΕΛ

(1) Πὼς δὲ βλέπει κανεὶς ὅτι αὐτὲς οἱ δύο προστάσεις, πού παρουσιάζονται ἀπὸ τοὺς ὁπαδούς τους σὰν νόμοι καὶ ἀνώτερες ἀλήθειες, ἀποτελοῦνε φαῖλο κηλὶ; Τόντισ, ἀπὸ τοῦ ὅτι ἡ τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει χωρὶς μερικὸς κοινωνικὸς καί πολιτικὸς ὄρος, χωρὶς τὴ δεινὰ ἢ τὴν τάδε κατάσταση, ἐπανάσταση τῆς κοινωνίας—ἢ μπορεῖ—ἂν μπορεῖ εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς κοινωνίας, λοιπὸν ἂς τὴν ἀφήσουμε ἐλεύθερη, γιατί ἔχει ἄλλο νὰ κάνει παρὰ νὰ καταντᾷ σ' ἐπαναστατικὸ μέσο· ἂν δὲν μπορεῖ, τουναντίον, γιατί νὰ τὴ μεταχειρίζονται, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ, ἔλεγε, ἀκόμη νὰ ὑπάρχει; ἂν εἶναι ἀποτέλεσμα, συνέπεια, πὼς δὲ μπορούμε νὰ εἶναι καὶ αἰτία καὶ μέσο;

ΗΡΘ' ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ...

Ἦρθ' ἓνα πουλί στὴν ἀχλαδιά μου
στὴν ἀνθοπλημμύριστὴν αὐλή,
καὶ εἶχε ἡ ἀχλαδιά λουλούδια γάμου
καὶ ἦτανε γαλάζιο τὸ πουλί.
Γιόμισαν κελάδημα τ' αὐτιά μου
σὰ νὰ τὰ νανούριζε βιολί.

Ἦρθ' ἓνα πουλί μὲς στὴν καρδιά μου
καὶ εἶχε τῆς ἐλπίδας τὰ φτερά.
Λάμπανε τὰ πάντα ὁλόγυρά μου,
καὶ ἔνοιωσε ἡ ψυχὴ μου, ὥς μιὰ φορὰ,
τὴ ροδοστεφάνωτη χαρὰ
πού ἀναβε γι' αὐτὴ λαμπάδες γάμου....

Φύσηξε βοριάς στὴν ἀχλαδιά μου
καὶ ἔσπασε τ' ἀνθόφορτα κλαδιά.
Χύθηκε βοριάς μὲς στὴν καρδιά μου
καὶ οἱ λαμπάδες σβύσανε τοῦ γάμου,
βρέθηκε ἡ Χαρὰ στὴ σκοτιδεὰ
καὶ ἔφυγε μὲ τρόπο ἀπ' τὴν καρδιά.

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

RIMPIANTO

Σὲ γινώρισσα εὐτυχία, μεγάλη, πλέρια,
στὰ κρᾶτο τῶν ἐρώτων πανηγῦρι
καί γεύτηκα τὴν ἡδονὴ σου ἀκέρια
σὲ ξέχειλο κοράλλινο ποτήρι,
σὲ αὐγές, σὲ νύχτες καί σὲ μεσημέρια
ἄπληστα σὲ ἥπια κάτω ἀπ' τὸ λιοπῦρι
καί κάτω ἀπ' τὸ φεγγάρι καί τὰ στέρια
μεθῶντας στὴ μεθύστρα σου τὴ γύρη.
Μὰ δὲν μπορούσα τότε νὰ μετρήσω
τῆς ἄμετρης τῆς γλύκας σου τὰ μάγια,
τυφλή, ζητοῦσα μόνο νὰ μεθύσω...

ἸΑΚΩΒΑΤΚΙ Οὐαὶ μιὰ Μοῖρα σάρπαξε μάρπαγα
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΑ ΧΕΙΡΑ ἀπὸ κοινὰ μου νὰ σὲ κλέψη,
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΕΙ ποὺ φάνηκε, πὼς κὰν δὲ σείχα γέφει.

«ΣΠΟΝΔΕΣ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ»

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΤΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΗΛΕΙΑΣ ¹

ΞΕΘΡΟΝΙΣΜΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΗΑΣ

Ἀπ' τῆς Ἀγάπης μου τὰ μάτια
ἄστραψε σ' ἄλλον μιὰ ματιά.
— Ἀχ! τὰ χρυσά μου τὰ παλάτια
κάπου τὰ καίει ἄψή φωτιά.

Ἀπ' τὴν Ἀγάπη μου τὴ δόλια
κάπου ἐσκορπίσθη ἀχνὴ εὐωδιά.
— Τὰ ὀλάκριβά μου ἀνθοπερβόλια
οἱ ἀνέμοι ἐρρίξαν σὲ κλαδιά.

Ἀπ' τῆς Ἀγάπης μου τὰ χεῖλια
κρυφὰ τῆς ἄρπαξαν φιλιά.
— Ἀχ! τὰ τρανά μου τὰ βασιλεία
κλέφτες τὰ βρῆκαν γιὰ φωλιά.

Ἀπ' τῆς ἀγάπης μου τὰ λόγια
ὄρκο τῆς πῆραν' συμφορά!
— Ἀρχίσετε τὰ μοιρολόγια
πεθαίνει μέσα μου ἡ χαρά.

Ἀπ' τῆς Ἀγάπης μου τὰ στήθεια
κάποιος τῆς πῆρε τὴν καρδιά...
— Πάει κι' ὁ θρόνος μου' βοήθεια
στὸν ξεπεσμένο Βασιλῆᾶ!...

19

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

1) Ἀπὸ τὴν νέα συλλογή, ποὺ θὰ ἐκδόσῃ προσεχῶς ὁ ποιητὴς κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλος.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΑΞΕΙΔΙ ΤΟΥ ΤΡΕΛΟΥ

Πάνω ἄπ' τοῦ κόρφου τὰ ἥσυχα νερά
ὁ λογισμὸς μου ἀνοίγει τὰ φτερά.

Πέρα ἄπ' τὸν γαλανὸ τὸν κάμπο, ἐκεῖ
ἡ καρδιά τῆς καρδιάς μου κατοικεῖ.

Σὲ κεῖνο τὸ ἀκρογιάλι, φῶς μου, φῶς μου,
εἶναι τὸ πιὸ γλυκὸ νησί τοῦ κόσμου.

Καὶ σήμερα τὸ ἀκούω τὸ κάλεσμά σου :
« Ἐλα, δὲ σὲ τρομάζει ἡ μοναξιά σου ; »

Καὶ σήμερα ἡ ἐξορία μου μὲ βαραίνει.
Μιὰ βάρκα στὸ γιαλὸ κάτω προσμένει.

ὦ, ποιὰ κατάρρα μὲ κρατοῦσε ἐδῶ,
κ' ἔκανε τόσα χρόνια νὰ σὲ ἰδῶ ;

ὦ, ἄκου τὸ ἀγέρι ! κοίτα τὸ νερό !
Μαυρίζει, ἀφρίζει, ἀρχίζει τὸ χορό.

ὦ, δὲς ψηλά ! κοπάδι τὰ πουλιὰ
τραβοῦνε γιὰ τὴν πέρα ἀκρογιαλιά.

Τί θέλω στὴ μουχνὴ κι' ἄξενη χώρα ;
Ἡ βάρκα ἀνοίγει τὰ παννιά της τώρα.

Πετῶ γιὰ τὸ γλυκὸ σου τὸ νησί :
κ' ἐκεῖ 'ναι φῶς, ἐκεῖ ἡ πατρίδα,
[ἐκεῖ 'σαι ἐσύ.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΤΑΓΟΡ

Καρδουτσιανὸς τύπος ἐλεγείας :
Στροφὴ ἐξ Ἀρχιλοχείου λαμβελέγον
καὶ ἐνὸς στίχου ἐκ δύο ἀνακρεον-
τείων (ἦτοι : λαμβικῶν διμέτρων κα-
ταληκτικῶν).

VIII

Τὸ παιδί ποὺ μὲ πριγγιπικὴ φορεσιά τὸ στολίζουν
κι' ἄλλυσσες μὲ πετράδια κρεμοῦνε στὸ λαιμό του,

στὰ παιγνίδια του δὲ φχαρισιέται. Σὲ κάθε του βῆμα
ἡ φορεσιά του ἐκείνη τὸ ἐμποδίζει.

Ἀπὸ φόβο νὰ μὴ ξεσκιστῇ ἢ λερωθῇ ἀπὸ τὴ σκόνῃ,
ξέχωρα ἀπὸ τὸν κόσμον κι' ἀπόμακρα τραβιέται,
κι' ἀκόμα ὅλο φοβᾶται ἕνα βῆμα μονάχα νὰ κάμῃ.
Δὲν τ' ὠφελεῖ, μητέρα, ἡ σκλαβιά ἀπὸ τὰ στολίδια

τοῦ τέκνου σου, ἅμα αὐτὴ μοναχὸ τὸ ἀναγκάζει νὰ στέκῃ.
κι' ἐξῶ ἀπὸ τὴ ζωογόνα τὴ σκόνῃ ἀποτραβιέται.

Ἔτσι ἀφαιρεῖς, ἐσύ, τὸ δικαίωμα, σκληρά, τοῦ παιδιοῦ σου
νὰ λάβῃ μέρος μέσα στὴ ζωὴ τοῦ κόσμου.

μετάφραση ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

ΕΛΕΓΕΙΑ

ΣΕ ΜΙΑ ΚΟΡΗ

I

"Άλλο γράμμα τὸ χέρι σου
δὲν θὰ γράψῃ σ' ἐμένα
Σ' εἶδα, ὦραία παρθένα,
ἄχ!... καὶ σ' εἶδα νεκρή!...

"Ενα χρόνο τὴν πρόσμενα
μιᾶς χαρᾶς κάποιαν ὥρα.
"Ηρθεν ἄξαφνα τώρα
σὰν φαρμάκι νεκρή!

Στὰ στολίδια τοῦ γάμου σου,
σὰν κερένια ἢ μορφὴ σου.
"Αχ!... γιατί στὴ ζωὴ σου,
νὰ μὴν τύχω μπροστά;

Σταυρωμένα τὰ χέρια σου,
χλωμὰ κοῖνα κομμένα,
καὶ τὰ μάτια σβυσμένα,
καὶ τὰ χεῖλια κλειστά.

Σὰν λουλοῦδι στὰ λούλουδα
τὸ κλειστό σου τ' ἀχεῖλι.
Σὰν ἀχτίδα στὸ δεῖλι
ἡ ζωὴ σου ἢ μικρή.

"Άλλο γράμμα τὸ χέρι σου
δὲν θὰ γράψῃ σ' ἐμένα.
Σ' εἶδα, ὦραία παρθένα,
ἄχ!... καὶ σ' εἶδα νεκρή!...

II

Σταυρωμένα στὰ στήθη σου
τὰ χλωμά σου τὰ χέρια
καὶ κλεισμένα τὰ μάτια σου,
γιὰ ἄλλον κόσμον ἀστέρια
ἐξεκίνησαν κι' ἄφησαν
πίσω πάντα τὴ γῆ.

"Ετσι λίγο τὰ χάρηκες
τῆς ζωῆς σου τὰ δῶρα,
Ταξειδεῦτρα ξεκίνησες
κι' ὅλα τ' ἄφησες τώρα.
νειάτα, κάλλη κι' ὄνειρα
κάποια μαύρην αὐγή.

Ταξειδεῦτρα ξεκίνησες
καὶ τὸν κόσμον ἀφίνεις.
Στὸ στερνό σου χαμόγελο,
μιὰν ὑπόσχεσι δίνεις,
σὰν μαντήλι ὀλόλευκο
σ' ἓνα χέρι ἀπαλό.

Ναί, μικροῦλα! Ναί, κάποτε
θὰ σὲ βροῦμε ἐκεῖ πέρα,
στὴν γαλήνια στὴν πάμφωτη
τὴν ἀτέλειωτη μέρα,
στὴν "Αλήθεια τὴν ἄσπιλη,
Ναί, μικρή!... Στὸ καλό!...

Γ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΤΛΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΑΠΟ ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ (1)

(1496-1586)

Ὁ Διοικητὴς ἐπρότεινε, λοιπόν, καὶ ἡ κυβερνήσις ἀπεδέχθη, ὅπως ἀκυρωθῇ ἡ διαταγὴ τοῦ 1548 καὶ ἐπανέλθῃ ἐν ἰσχύϊ ἡ προτέρα κατάστασις, ἥτοι νὰ λαμβάνῃ ὁ ἱερεὺς τὸ ἑδαφονόμιον «ἵνα δύναται νὰ ἱεουργῇ καὶ παρακαλῇ πὺν Παντοδύναμον διὰ τὴν εὐημερίαν τῆς Δημοκρατίας». Καὶ ἄλλο ἐκκλησιαστικὸν ἐπεισόδιον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχομεν, εἰς τὸ ὁποῖον εἶνε ἀναμειγμένος ὁ "Αγιος Διονύσιος. Τό σχετικὸν ἐγγράφον (Σάθα Μνημεῖα Ε' σελ. 136) ὡς ἐξῆς:

«1581, Ἀπριλίου 29. Πρὸς τὸν Προνοητὴν Ζακύνθου,

» Παρεπονέθησαν ἐνώπιον τῆς Βενετικῆς κυβερνήσεώς μας οἱ πρεσβευταὶ τῆς πιστοτάτης πόλεως τῆς Κεφαλληνίας ὅτι, καίτοι ἐξελέγη ἀπὸ τὸν ἐκεῖ ἐλληνικὸν κληρον, συμφώνως πρὸς τὰς παλαιὰς συνηθείας, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Γερουσίας μας ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1558, ὡς Ἐπίσκοπος ὁ Φιλόθεος Λοβέρδος, χρισθεὶς καὶ ἐπικυρωθεὶς καὶ ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Κορίνθου, δὲν ἐξήσκησεν ὅμως ἐπὶ τρία περίπου ἔτη εἰς τὰς δύο ἐκείνας νήσους Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας τὴν ἐπισκοπικὴν του ἐξουσίαν, διότι ὁ σεβάσμιος κύριος Διονύσιος Σιγοῦρος, ἡγούμενος τῆς Παναγίας Ἀναφωνητρίας, ἀνηκούσης εἰς ἡμᾶς, ὁ ὁποῖος εἶνε ἐπίσης Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Αἰγίνης, εὗρισκομένης εἰς τὴν κυριότητα τῆς Τουρκίας, καὶ ὁ ὁποῖος ἐχρίσθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀπὸ τὸν σεβ. Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, διεξεδίκησε ἐξουσίαν εἰς τὴν νήσον ἐκείνην τῆς Ζακύνθου νὰ χειροτονῇ ἱερεῖς, διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, ἀναμειγνύμενος εἰς τὰ πράγματα τὰ ἀφορῶντα τὸν ἐπίσκοπον ἐκεῖνον, τιλοφοροῦμενος δημοσίᾳ «Πρόεδρος Ζακύνθου» (Presidente del Zante). Τὸ τοιοῦτον, διὰ τὰ μεγάλα κακὰ καὶ σκάνδαλα τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατο νὰ γεννήσῃ εἰς τὸ κοινόν, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἰδιώτας, μᾶς ἐπροξένησε ὄχι μικροτέραν δυσαρέσκειαν, παρὰ κατάπληξιν. Σὰς διατάσσουσαν λοιπόν, μαζὶ μετὰ τὴν Γερουσίαν, ὅπως ἀμέσως κάμετε τὸν ρηθέντα σεβάσμιον Σιγοῦρον νὰ καταλάβῃ ὅτι, μετὰ ἀπειλὴν νὰ ἐπισύρῃ ἐναντίον του τὴν δυσμένειάν μας, πρέπει ἀμέσως νὰ παραιτηθῇ τελείως ἀπὸ τὰς ρηθείσας ἐνεργίας, τὰς σχετιζομένας μετὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ σεβ. Λοβέρδου, ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, παραιτῶν τὸν τίτλον τὸν ὁποῖον τώρα μεταχειρίζεται τοῦ Προέδρου Ζακύνθου, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἐπίσκοπον πᾶν ὅ,τι ἐχρησιμοποίησεν ὁ ἴδιος ἐνῶ ἀνήκεν εἰς τὸν ρηθέντα ἐπίσκοπον καὶ παραιτήσῃ τέλος πᾶν ὅ,τι μετεχειρίσθη ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἐπισκόπου. Τὴν τοιαύτην παραίτησίν του πρέπει νὰ ὑποβάλῃ ἐγγράφως εἰς τὴν Καγκελαρίαν σας, τὸ δὲ τοιοῦτον ἐγγράφον θὰ μᾶς στείλετε ἐδῶ. Τὸ τοιοῦτον δὲ δὲν θέλομεν νὰ θεωρηθῇ ὡς προσβολὴ πρὸς τὸν σεβάσμιον Σιγοῦρον, ὁ ὁποῖος δύναται (ἐντὸς διαστήματος τεσσάρων

μηνῶν) νὰ υποβάλλῃ εἰς ἡμᾶς τοὺς λόγους του, ἐὰν νομίζῃ ὅτι ἔχει τοιοῦτους ἐπὶ τοῦ προκειμένου».

Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Διονύσιος Σιγούρο (ὁ Ἅγιος Διονύσιος) ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως χωρεπίσκοπος καὶ Πρόεδρος Ζακύνθου, διεῖπεν ἐπὶ τινα χρόνον τὰ τῆς ἐπισκοπῆς, κατόπιν ὁμῶς διαμαρτυρίας τῶν Κεφαλληνῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνεγνώριζον δικαιώματα ἀναμίξεως εἰς τὴν Βενετικὴν Ἑπτάνησον τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Σιγούρος ἀπέσχε πάσης ἀναμίξεως (1).

* *

Κατὰ τὸ 1571 ἡ Ζάκυνθος ὑπέστη μεγάλην καταστροφὴν ἀπὸ ἐπιδρομὴν τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ὁ ὁποῖος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Οὐλουζαλή ἐπέφερε μεγάλας καταστροφὰς εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ζακύνθιοι ἡμύνησαν γενναϊότατα εἰς τὰς ἀποβάσεις τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι, μετὰ μεγάλης σφαγᾶς καὶ πυρπολήσεως, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν νῆσον. Ἡ Βενετικὴ κυβέρνησις πληροφορηθεῖσα τὴν γενναϊότητα τῶν Ζακυνθίων καὶ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας οὗτοι ὑπέστησαν ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Προνοητὴν τῆς νήσου τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφον (Σάθα Μνημεῖα, Τόμ. Ε' σελ. 131):

«Μὲ μεγάλην λύπην καὶ ψυχικὸν ἄλγος ἐμάθομεν ὅσα μᾶς ἐξεθέσατε διὰ τῆς ἐπιστολῆς σας ἀπὸ 9 παρελθόντος Ἰουλίου σχετικῶς μὲ τὰς ζημίας τὰς ὁποίας ἐπροξένησεν ὁ τουρκικὸς στόλος εἰς τὴν νῆσον μας ταύτην καὶ περὶ τῶν χωρίων καὶ ἐξοχῶν τὰς ὁποίας κατέκαυσε, πρὸς μεγάλην βλάβην τοῦ πιστοτάτου λαοῦ τῆς νήσου. Καὶ ὅπως τὸ γεγονός τοῦτο, καθὼς δύνασθε νὰ ἐννοήσητε, μᾶς ἐπροξένησε μεγάλην λύπην δι' ὅσα ὑπέστησαν οἱ ἀγαπητότατοι αὐτοὶ ὑπῆκοοί μας, οὕτω ἡσθάνθημεν μεγάλην ἀνακούφισιν μαθόντες μὲ πόσον ζῆλον καὶ φρόνησιν ἐνηργήσατε, καὶ πόσον πίστιν καὶ γενναϊότητα ἐπέδειξεν ὁ γενναϊότατος αὐτὸς λαὸς καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται εἰς τὴν ἄμυναν. Ὅθεν, μετὰ τῆς Γερουσίας ἀπονέμεμεν εἰς σὰς πῖντα δυνατὸν ἔπαινον. Καὶ ἀπὸ τοὺς πολίτας, καπετανέους καὶ στρατιώτας ἐμείναμεν μεγάλως εὐχαριστημένοι καὶ μὲ τὴν ἰδίαν Γερουσίαν σὰς ἐντελλόμεθα νὰ ἐκφράσητε εἰς αὐτοὺς τὴν ἐπιθυμίαν μας ὅπως τοὺς ἐπιβραβεύσωμεν, ὅταν παρουσιασθῇ εὐκαιρία, μὲ ὅλην ἐκείνην τὴν ἐκδήλωσιν τὴν ὁποίαν ἀξίζουν αἱ καλαὶ πράξεις των.

» Πλὴν τούτου σὰς ἐντελλόμεθα ὅπως παρηγορήσητε ὅλην τὴν ἀξιοσέβαστον Κοινότητα μὲ ἐκείνους τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἠθέλατε κρίνει ἀρμόζοντας, βεβαιῶντες ὅλους ὅτι τοὺς ἀγαπῶμεν πολὺ καὶ τοὺς ἐκτιμῶμεν καὶ θὰ φροντίζωμεν πάντοτε διὰ τὴν εὐημερίαν των, καὶ δὲν θὰ λείψωμεν νὰ τοὺς παράσχωμεν τὰς προμηθείας καὶ τὴν ξυλείαν πού ἔχουν ἀνάγκην, καὶ τὰ ὅποια θὰ τοὺς στείλωμεν μὲ πρώτην εὐκαιρίαν, ὅπως μᾶς ἐζητήσατε. Ἐγγράψαμεν ἐπίσης εἰς τὸν Γενικὸν Ναύαρχόν μας, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται εἰς Μεσσηνίην, ὅτι πρέπει νὰ σὰς στείλῃ σιτηρὰ διὰ τὰς χρείας σας καὶ χρήματα διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν στρατιωτῶν, ὅπως ἐζητήσατε».

Δὲν ἦτο δυστυχῶς ἡ μόνη ἐπιδρομὴ τῶν Τούρκων εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀναγράφει πλείους τοιαύτας, καταστρεπτικὰς διὰ τὴν νῆσον.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΠΟΦΥΛΑΣ

(1) Α. Ζώνη, ὁ Ἅγιος Διονύσιος.

ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΣΟΛΩΜΟ

(Λίγα λόγια γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φ. Μιχαλόπουλου)

Τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Μιχαλοπούλου γιὰ τὸν Ἐθνικὸ Ποιητὴ εἶναι καρπὸς προσεχτικῆς μελέτης καὶ καλοσυνειδήτης ἐργασίας, ἃν ὄχι ὀλοκληρωτικῆς κατανόησης τοῦ ἔργου καὶ τῆς ζωῆς τοῦ Σολωμοῦ. Ὁ κ. Μιχαλόπουλος δὲν ἀγνοεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν σολωμικὴν βιβλιογραφίαν. Ὅλα τὰ διάβασε, τὰ πρόσεξε, τὰ συσχέτισε, καὶ ἔτσι καλὰ πληροφορημένος ἔβγαλε τὰ συμπεράσματά του καὶ ἐσχημάτισε γιὰ τὸ Σολωμὸ μιά γνώμη πού δὲν εἶναι οὔτε σωστή οὔτε ἀληθινή. Εἶναι περίεργο πῶς ἓνας ἐνήμερος κριτικὸς μπορεῖ νὰ σφάλει, ἐνῶ ἓνας ἄλλος πού ἀγνοεῖ λεπτομέρειες καὶ γεγονότα, μὲ μόνον τὴν διαισθητικὴν του δύναμιν καὶ τὴν λογοτεχνικὴν του ἱκανότητα πλησιάζει περισσότερο στὴν ἀλήθειαν.

Καὶ τέτοιο παράδειγμα ἔχουμε στὶς κριτικὰς ἐργασίας γιὰ τὸ Σολωμὸ πού ἔγραψαν ὁ κ. Ἀποστολάκης καὶ ὁ κ. Μιχαλόπουλος. Ὁ πρῶτος, χωρὶς νὰ ἔχει ἐγκύψει στὴν ἀνεκδοτολογικὴν ἀποψη τῆς ζωῆς τοῦ Ποιητῆ, στέκει πλησιέστερα στὴν ψυχὴν του, τὸν νοιόθει βαθύτερα καὶ ἐκτιμᾷ πραγματικότερα τὴν μοναδικὴν σημασίαν πού ἔχει ὁ Σολωμὸς γιὰ τὴν νεοελληνικὴν λογοτεχνίαν. Ἀπεναντίας ὁ κ. Μιχαλόπουλος πού δείχνει τόση προσοχὴ καὶ τόση σοφία σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ Σολωμὸ, καταλήγει σὲ συμπεράσματα ὅχι ὀρθὰ γιὰ τὴν ζωὴν καὶ γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ποιητῆ.

Α) Βρίσκει ὁ κ. Μιχαλόπουλος στὸ Σολωμὸ μονάχα μιὰν ἀνυπέροβλητην λυρικὴν διάθεση πού τοῦ δίνει θέσιν πλάι στοὺς δυο-τρεις μεγαλήτερους λυρικοὺς ποιητὲς τῶν νεότερων χρόνων, ἐνῶ καὶ ἡ δραματικὴ του δύναμις εἶναι φανερὴ στὰ κομμάτια ἐκεῖνα τοῦ «Λάμπρου» πού ὅταν τὰ διαβάζουμε νοιόθουμε τὴ συγκίνηση καὶ τὸ δέος πού μᾶς φέρνει ἡ σαιξπηρική πνοή. Ὁ Σολωμὸς δὲν εἶναι μονάχα ἓνας ὑπέροχος λυρικὸς ποιητής. Ὁ «Λάμπρος» ἔχει κομμάτια θαυμαστὰ πού μὲ τὰ φτερά τῆς Τραγωδίας πετοῦν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τῆς αἰώνιας Τέχνης, καὶ φέρουν τὸν ἄνθρωπον ἀντιμέτωπον μὲ τὴν Μοῖραν του.

Β) Παράτησε καπὸν ὁ κ. Μιχαλόπουλος πῶς ὁ Σολωμὸς δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μορφωθῇ ἐν τῇ σύλληψί του (!). Πῶς μπορούμε νὰ σκεφθῶμεν τέτοιο πρᾶγμα γιὰ Ποιητὴ πού ἔδωσε στὴν νεοελληνικὴν τέχνη τὴν πλαστικότερη, τὴν μουσικότερη, τὴν δυνατοτέρη καὶ τὴν ἐποβλητικότερη ἐκφράση τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων; Κα-

νένας νεοέλληνας ποιητῆς δὲν κατόρθωσεν ἀκόμη νὰ ἐκφραστεῖ τόσο ἄρτια καὶ τόσο τέλεια, ὅσο μπόρεσεν ὁ Σολωμὸς σὲ μιὰν ἐποχὴ πού τὸ γλωσσικό μας ὄργανο ἦταν ἀκόμη ἀκαλλιέργητο καὶ ἀπροετοίμαστο γιὰ τέτοια προσπάθεια. Καὶ ὅμως ὁ Σολωμὸς ἔκαμε ἀπὸ τὸ θάβμα: νὰ κατορθώσει μόνος του ἐκεῖνο πὺν δὲν κατάφεραν νὰ κάμουν οἱ ποιητικὲς γενεὲς πὺν ἤρθαν ὕστερα ἀπ' αὐτόν. Κάθε στίχος τοῦ Σολωμοῦ χωριστά, καὶ ὅλοι μαζί, ἀναιροῦν τὴν περιεργὴν ἀπὸ τὴν γνώμη.

Γ) Ὁ Σολωμὸς (γράφει ὁ κ. Μιχαλόπουλος) δὲν ἐπηρέασε κανένα τεχνίτη τῆς νεότερης Ἑλλάδας, ἔξω ἀπὸ τὸν Πολυλά. Μία τέτοια γνώμη γεννᾷ κατάπληξη σὲ ὅσους γνωρίζουν λιγάκι τὴ λογοτεχνία μας. Πῶς μπόρεσε νὰ κάμει τέτοια σκέψη ἓνας λόγιος πὺν ζεῖ καὶ διαβάζει; ! Εἶναι ἀνάγκη νὰ ποῦμε πῶς ὄχι μόνο ἡ Ἑφτανησιακὴ Σχολὴ εἶναι μιὰ ἐξακολούθησι τοῦ Σολωμικοῦ ἔργου, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ σχολὴ ἀνοίγει τὰ μάτια της στὸ πῶς τῆς Σολωμικῆς τέχνης; Καὶ κάθε τί ἄξιο λόγου πὺν εἶδαμε σὴν ποίησή μας πέρνει σὰν ἀφειρηγία γιὰ τὸ ξεκίνημα τὸ μεγάλο καὶ ἄφθαστο παραδείγμα τοῦ Σολωμοῦ. Ἀπὸ τὰ βλέπουν καὶ τὰ νοιοῦθουν ὅλοι καὶ κανένας δὲν τ' ἀρνήθηκε.

Δ) Ὁ κ. Μιχαλόπουλος ἀπορεῖ πῶς ἀνακηρύχθηκε μεγάλος ποιητῆς ὁ Σολωμὸς πὺν δὲν μᾶς ἄφησε κανένα ἄρτιο ἔργο. Καὶ ὅμως ὅλοι ξέρουν πῶς καὶ τὰ μεγαλῆτερα ποιητικὰ ἀριστουργήματα πὺν γράφτηκαν (ὕστερ' ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους) ζοῦν σὰν ἀποσπάσματα. Ἀκόμη κι' ἀπὸ τὴ θεία Κωμωδία τοῦ Λάντη τὸ μεγαλῆτερο μέρος εἶναι πλιὰ νεκρό. Ὑστερα κανένας κριτικὸς δὲν στοχάστηκε ποτὲ ν' ἀρνηθεῖ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Νοβάλις γιὰ τὸ μᾶς ἄφησεν ἔργον ἀποσπασματικὸ καὶ ὄχι ἄρτιο. Καὶ ἀκόμη ποὺς ἀρνεῖται σὴν Σαπφῶ πῶς εἶναι μιὰ μεγάλη ποιητικὴ ψυχὴ, ἐπειδὴ δὲν ἔχουμε τὸ ἔργο της ἀκέραιο; Ἡ μήπως τὰ φλύαρα σχοινοτενῆ σιχουργήματα κάποιων ἀποδιαφωτισμένων θορυβοποιῶν τοῦ καιροῦ μας ἀξίζουν ὅσο τ' ἀποσπάσματα τοῦ Σολωμοῦ; Καὶ γιὰ νὰ τελειώνουμε ἄς ποῦμε πῶς εἶναι βέβαιο (γιὰ τὸ ἀναφέρουν πρόσωπα πὺν τοὺς τὰ εἶχε διαβάσει ὁ Σολωμὸς) ὅτι ἦσαν τελειομένα καὶ ἄλλα ποιητικὰ μέρη πὺν χάθηκαν. Ἀλλὰ τί τὰ θέλουμεν ὅλα ἀπὸ ἀφοῦ καὶ ἀπὸ τὰ μεγαλόπρεπα ἐρείπια πὺν μᾶς ἀπομένουν ἀποκομίζουμε τὴ βαθιὰ καὶ ἀνεξίτηλην ἐντύπωση μιᾶς ὑπέροχης τέχνης. Ὅταν κοιτάζουμε τὸν Παρθενῶνα τίς ὥρες πὺν τὰ χρώματα τοῦ θρανοῦ:

δὲν ἔχουν ὄνομα κι' ἔχουν περίσσια κάλλη

εἶναι τόση ἡ αἰσθητικὴ μας συγκίνησι πὺν ἔχουμε πλιὰ ξεχάσει πῶς εἶναι ἐρειπομένος ἀπὸ τὸν καιρό, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κι' ἀπὸ τὴ Μοῖρα.

Εἶναι μιὰ ἀνόητη πρόληψι πῶς τὸ Σολωμικὸ ἔργο χάνει τὴ μοναδικὴ καὶ ὑπέροχη σημασία του γιὰ τὸ μένει ἀποσπασματικὸ. Ἀπτηρὸ βέβαια εἶναι πῶς κάποια μέρη τελειομένα χάθηκαν ἢ καταστράφηκαν, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι μᾶς μένει εἶναι ὁ πολυτιμότερος θησαυρὸς τῆς νεοελληνικῆς ποίησης. Μὲ τὸ Σολωμόν ἡ νεοελληνικὴ Τέχνη

... βρῆκε τὴν καλὴ καὶ τὴ γλυκιὰ της ὥρα,
καὶ μὲς σὴν σκιά πὺν φούντοσε καὶ κλεῖ δροσιὲς καὶ μόσκους
ἀνάκουστος κελαϊδισμός καὶ γλυκοθυμισμένος.
Νερὰ καθάρια καὶ γλυκά, νερὰ χαριτωμένα
χύνονται μὲς σὴν ἄβυσσο τὴ μοσχοβολισμένη
καὶ πέρνουνε τὸ μόσχο της κι' ἀφίνουν τὴ δροσιὰ τους,
κι' ὅλα στὸν ἥλιο δείχνοντας τὰ πλούτη τῆς πηγῆς των
τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ καὶ κάνουν σὰν ἀηδόνια.

Τ' ἀηδόνια ἀπὸ τὰ, τὰ γλυκόλαλα, εἶναι οἱ ἀθάνατοι στίχοι τοῦ Ποιητῆ μας.

Ε) Ὁ κ. Μιχαλόπουλος εἶναι ὁ πρῶτος πὺν ἐπιχειρεῖ κατὰ πὺν τ' ὀνομάζει «ἡ κριτικὴ τῶν θρύλων καὶ ἡ σολωμικὴ πραγματικότητα». Εἶναι ἀξίεπαινος γιὰ τοῦτο καὶ ἡ προσπάθειά του εἶναι σεβαστὴ γιὰ τὸν δείχνει τὸν ἐπιστημονικὸ σκοπὸ τοῦ ἔργου του. Ὁ κριτικὸς ζητεῖ τὴν ἀλήθεια, δὲν κατορθώνει ὅμως πάντα νὰ τὴν ἴδῃ. Ὅταν κάποτε στὰ τελεφεταῖα του χρόνια ὁ Πολυλάς ἔλεγε πῶς ἔμενε νὰ γίνοι καὶ μιὰ ἐξέταση ἀντικειμενικὴ τοῦ Σολωμικοῦ ἔργου, τί ἐνοοῦσε μὲ τοῦτο; Θυμοῦμαι πῶς συχνὰ μιλήσαμε γιὰ τὸν Πολυλά μὲ τὸν ἀλησμόνητο φίλο μου Λορέντζο Μαβίλη στὰ 1910 ὅταν ἦρθε σὴν Ἀθήνα σὰν βουλευτῆς τῆς πατρίδας του. Τότε ἐτοίμαζα μιὰ βιογραφικὴ μελέτη γιὰ τὸν Πολυλά, καὶ ὁ Μαβίλης ἀνάμεσα στ' ἄλλα μοῦ ἔλεγε πῶς ὁ Πολυλάς σὰν ἀντικειμενικὴ ἐξέταση τοῦ σολωμικοῦ ἔργου ἐνοοῦσε τὴν ἔρεβνα τῆς σημασίας τοῦ Ἑθνικοῦ Ποιητῆ ἀπὸ κριτικούς πὺν ἦσαν ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς Ἑφτανησιακῆς σχολῆς, μὲ ἄλλα λόγια ἀπὸ σύγχρονους Ἀθηναίους πὺν μπορούσαν νὰ ξεχωρίσουν ἀπὸ μακριὰ καὶ ν' ἀποκρυσταλλώσουν μιὰν ἐντύπωση ἀνεπηρέαστην ἀπὸ τὸν προσωπικὸ μαγνητισμὸ τῆς ὑπέροχης μορφῆς τοῦ Σολωμοῦ. Ἀπὸ ἐνοοῦσε ὁ Πολυλάς. Καὶ ὁ κ. Μιχαλόπουλος δὲν βλέπει τὴν ἀλήθειαν ὅταν γράφει πῶς ὁ Πολυλάς μὲ τὸ λόγο του αὐτὸν ἦταν σὰν ν' ἀναγνώριζε τὴν πλάνη του. Ὁ Πολυλάς κι' ἂν ἐτιμοῦσε κ' ἐθάβμαζε τὸν Ἑθνικὸ Ποιητὴ ἦταν ὅμως τόσο βαθιὰ κριτικὴ φύσις κι' εἶχε τόσο καθαρὴ διαγνωστικὴ ματιὰ πὺν δὲν ἦταν φόβος ποτὲ νὰ πλανηθεῖ ἀπὸ καμιά αἰσθηματολογία. Σὲ τοῦτο ἀναμφισβήτως ἐπὶ ἄλλος φίλος μου, ὁ Κώστας Θεοτόκης, πὺν ἐγνώριζε καὶ ἀπὸ τὸν Πολυλά καὶ τὸν θεωροῦσε ἂν ὁ ἐκαστο κριτικὸς ὄχι μόνο σὴν τέχνη ἀλλὰ καὶ σὴν ζωὴ καὶ σὴν πολιτικὴ, καὶ μοῦ ἔλεγε πῶς εἶχε τὴ σπανιότατη νεοελληνικὴ ὁρ-

οἱ ἄβρινοι κριτικοὶ ποὺ θὰ μεταχειρισθοῦν τὸ βιβλίον του πρέπει νὰ προσέξουν καὶ ν' ἀναθεωρήσουν πολλές γνῶμες του.

Ὁ Σολωμὸς μένει ὁ βαθυστόχαστος ἀριστοτέχνης, ὁ μεγάλος Ποιητὴς ποὺ αἰσθάνεται καὶ διατυπώνει τὴ σκέψη του σὲ ἄφθαστους μουσικοὺς στίχους, ὑποβλητικούς καὶ ἀλησμόνητους, εἶναι ὁ ἀλαφρο-ήσκιωτος ποὺ βλέπει τὰ μάγια τῆς φαντασίας μέσα στὴ νύχτα τῆς ἀνθρώπινης δυστυχίας.

Ἀλαφροήσκιωτε καλέ, γιὰ πὲς ἀπόψε τί εἶδες;
Νύχτα γεμάτη θάβματα, νύχτα σπαρμένη μάγια.

Ἔτσι, ὅσοι μποροῦν νὰ ξανοίξουν, βλέπουν τὸ ποιητικὸν ἔργο τοῦ Σολωμοῦ γεμάτο θάβματα καὶ σπαρμένο μάγια, καὶ ὡς φαίνεται ἀποσπασματικὸ καὶ χαῶδες σὰν τὸν ἀστρόφεγγον οὐρανὸ τῆς νύχτας.

Ἡ ποίηση τοῦ Σολωμοῦ ἔχει τὴ μαγικὴ δύναμη νὰ μᾶς φέρνει στὴν ὄνειρεμένη περιοχὴ τῆς θείας Τέχνης, ἐκεῖ ποὺ ἡ ζωὴ εἶναι ὠραιότερη καὶ πραγματικότερη, καὶ ἔχει διαρκέστερη καὶ μεγαλιέτερη σημασία ἀπὸ τὴν ἀσκοπὴ καθημερινὴ ζωὴ.

(Ἀθήνα 25 Δεκέμβριον 1931)

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

(Στὸ ἀρχεῖο τοῦ Κόντε Διον. Ρώμα)

Πέρουν μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς Ἑκατονταετηρίδος δημοσιεῖν μίαν ἐπιτομὴ τῆς ἰδιαίτερης ἐμπιστευτικῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Ἀρμιοστῆ Οὐάρεντ πρὸς τὸν Πρόεδρο τῆς Ἰονίου Γερουσίας κόντε Διονύσιον Ρώμα, στὴν Πειθαρχία καὶ Πρωτὰ (2-11-30 καὶ στίς δύο).

Στὴν «Ἰόνιον Ἀνθολογίαν» δημοσιεύω τώρα σὲ μετάφραση — εἶναι γραμμένες ἰταλικά — ὁλόκληρες τίς ἐπιστολές, γιατί οἱ ἐνδιαφερόμενοι λεπτομέρειές τους σχετικῶς μὲ τὴν τότε κατάστασιν στὰ Ἐπτάνησα καὶ τὴν προπαγάνδα ποὺ γινόταν, ἔχουν πλιότερη σημασία σήμερα, ποὺ μὴ ἑλληνικὴ μεγαλόνησος τυραννέται μὲ τὸν ἴδιον τρόπο γιὰ ν' ἀπαρνηθῇ τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὸν ἐλληνισμό της.

Τὸ πὼς ἔπρεπε στὴν Ἐπτάνησον νὰ φυλάσσονται οἱ Ριζοσπάστες καὶ νὰ ἐνεργοῦν κρυφὰ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δικούς των εἶναι γνωστά. Στὴ Δημόσια ὁμὰς Βιβλιοθήκῃ Ζακύνθου βρίσκονται δύο τετρασέλιδα φυλλάδια, ποὺ τὸ περιεχόμενό τους δείχνει, πὼς δὲν ἦταν μόνο ποὺ τοὺς πολεμοῦσαν ἐναντιούμενοι στὴν Ἑνωσὴν, μὰ προσπαθοῦσαν καὶ νὰ τοὺς συκοφαντοῦν. Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ φυλλάδια φέρνει τὸν

τίτλο: «Οἱ λεγόμενοι Ριζοσπάστες καὶ Σωτήρες τοῦ τόπου». -- Ὀκτώβριον 1856, Ζάκυνθος. — Ὑπογραφή δὲν ἔχει.

Σαυτὰ ἐκφράζονται παράπονα πὼς οἱ Ριζοσπάστες στείλανε στὴν Ἡπειρὸ ἄντρες νὰ πολεμήσουν καὶ τοὺς ἄφθονον ὕστερα «σὰν τραγιά στοὺς λειβάδι γυμνοὺς καὶ πεινασμένους, ἐνῷ εἶχε γίνει συνεισφορά γιὰ ψωμί καὶ φορέματα». Καὶ οἱ Ριζοσπάστες περπατοῦσαν «καλὰ φουσκαμένοι καὶ ντυμένοι, φωνάζοντας ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος», πασχίζοντας μὲ κάθε ἀντοχὴ νὰ τοὺς στείλῃ ὁ λαὸς εἰς Κορφοὺς γιὰ νὰ πάρουν ἀπὸ τὸ Ταμεῖον τὰ 50 στρογγυλά. Καὶ ἅμα τὸ ἰντερέσσο τὸ καλέσει δὲν ἔχουν καμμίαν συστολὴν νὰ φιλήσουν καὶ τὸ χεῖρ τοῦ Ἀρμιοστοῦ.

Γιὰ πιστοποίηση τῆς ἀλήθειας τῶν παραπάνω ὁ ἀνυπόγραφος συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου παραθέτει τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

Μεσολόγγι 1854 Μαΐου 22.

Κύριε Καλλίνικε καὶ ἀποδέλοιποι,

Ἀπορῶ ἀφοῦ μᾶς ἐκάματε καὶ ἀναχωρήσαμε διὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα μέχρι τὴν σήμερον δὲν εἶδαμεν ἓνα ἀπὸ σᾶς νὰ φανῇ διὰ νὰ ἰδῇ καὶ τοῦτα τὰ κορμιά τὰ ζακυνθινὰ ζοῦναι ἢ ἀπόθναναι, πεινοῦν ἢ χορτάτοι εἶναι, γυμνοὶ ἢ ἐνδυμένοι εἶναι, ποδεμένοι ἢ ξυπόλυτοι. Ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου εἶδαμεν καὶ βλέπομεν εἰς σὲ σᾶς ὅλους, δὲν ὑπάρχει οὔτε χριστιανισμός, οὔτε χαρακτήρας. Νὰ τηρεῖτε καλὰ ὅτι οὔτε τραγιά ἐμπαρκάρετε νὰ στείλετε εἰς τὰ λειβάδια, οὔτε γουρούνια, οὔτε ἀνθρώπους καλογεννημένους, ὡς ἂν ἑσᾶς, ἀχαρακτήριστους, ἀσυνείδιστους, ἀχρίστianους. Δὲν ἐλάβετε τουλάχιστον συστολὴν εἰς τὸν ἑαυτὸν σας νὰ μὴ στείλετε αὐτὰ τὰ ξεντερόλια διὰ τὰ κορμιά τὰ κατατρεγμένα; Ὁ μόνος Μπατέλης ἔδειξε χαρακτήρα, ἔδειξε ζῆλον, διατί ἐθυσίασε τὸ εἶναι του καὶ τὴν ζωὴν του καὶ ἂν ἤθελε ἔχει ζωοτροφίαν γιὰ τοὺς ἀνθρώπους του δὲν ἤθελε ν' ἀναχωρήσῃ ποτέ. Ἀλλὰ σεῖς, ποῖα εἶναι ἡ θυσία ποὺ ἐκάματε σκυλιά; Ἀλλὰ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θέλει τὰ φινίρομεν ὅλα.

Θεόδωρος Καρρέρης

Δημ. Μπισμπάρδης

Διον. Κιούρκας

Σαράντης Κολλυβάς

Τὸ δεύτερον φυλλάδιον φέρνει τὸν τίτλο: «Καὶ ἕτερον πολῦτιμον ἔγγραφο» καὶ εἶναι τυπωμένο ἐπίσης στὴ Ζάκυνθο. Αὐτὸ εἶναι μὴ ἀπάντηση στοὺς Καλλίνικον ποὺ σὲ μὴ σύντομῃ ἐπιστολῇ, προκαλοῦσε τοὺς ὕβριστές του, ν' ἀποκαλυφθοῦν καὶ νὰ μιλήσουν. Σ' αὐτὸ περιέχονται ὅχι λιγώτερες βροσιές γιὰ τοὺς Ριζοσπάστες, τοὺς νέους αὐτοὺς Ἀὐν Κιχῶτες, ποὺ λαφυραγοῦσαν τὰ ἐθνικὰ χρήματα τὰ ἀφιερώνοντα γιὰ τοὺς πάσχοντας ἀθλητὰς τῆς Ἡπείρου. Τί ἔγινεν ἄραγε ὁ ἐθνικὸς ἔρανος 3,000 καὶ ἐπέκεινα ταλλήρων; Ἀκολουθοῦν πολλὰ ἀκόμη εἰς βάρος τῶν Ριζοσπαστῶν καὶ στο τέλος παρατίθεται μὴ ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἱερέα Στυλιανοῦ Καραλῆ ποὺ θὰ δημοσιεύσουμε σ' ἄλλο φύλλο.

* * *

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Οὐάρεντ στοὺς Δ. Ρώμα ἀποτελεῖται ἀπὸ πέντε ἐπιστολές. Ἀπὸ αὐτὲς οἱ δύο εἶναι σύντομες καὶ περιέχουν τυπικὴς εὐχαριστίες τοῦ Ἀρμιοστῆ καὶ δέχτηκε νὰ παραμείνῃ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας, τὸ ὑπόλοιπο τῆς πενταετίας τὸν ἡ ἐκφορὰς γαρούμενες γιατί μποροῦν νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν συνεργασία τους χωρὶς παρεξηγήσεις. Οἱ τρεῖς ποὺ θὰ δημοσιευθοῦν ἔχουν σπουδαῖο περιεχόμενο καὶ δείχνουν τὸ πὼς καὶ οἱ αὐτοὺς τοὺς ἀριστοκράτες ποὺ αἰῶνες ὁλόκληροι τοὺς συνέδεαν μὲ τὸ ἀριστοκρατικὸ ἐνετικὸ καθεστῶς, ὑπερίσχυσε ἡ φιλοπατρία καὶ πετώντας καὶ δόξες καὶ τιμὲς κηρύχθησαν καὶ αὐτοὶ ἐναντίον τῆς Ἀγγλικῆς Δεσποτείας.

Ἀνάκτορο Κέρκυρα 14 Δεκεμβρίου 1851

Ἀγαπητέ μου Κόντε Ρώμα,

Ἐφτασεν ἡ στιγμή νὰ ἐξεργήσωμε ἐνωμένοι (1) καὶ ἀποφασιστικοί — ἂν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν στὴ Ζάκυνθο αὐτὰ τὰ δύο προσόντα.

Ἐκαμα μὲ πολλή μου δυσἀρεσκεία διὸ χρειάζεσθαι γιὰ νὰ ἐνθαρρύνω τὸ Κόμμα τῶν Συντηρητικῶν καὶ γιὰ ν' ἀποδείξω στοὺς ταραξίες καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἐλευθερίας πὼς ἡ ὑπομονὴ τῆς Βασιλικῆς Κυβερνήσεως ἐξηγητήθηκε.

Ἡ Βασίλισσα δέχτηκε μὲ γενναίαν ἐμπιστοσύνη τίς προτάσεις πού τις ἔκαμα ἐκ μέρους τῶν Ἑπτανησίων ἐκείνων πού θέλουν τὴν Ἀγγλικὴν Προστασίαν, μαζὶ μὲ τὴν πρόδο, τὴ βελτίωση καὶ τὴν ἐξασφάλιση τῆς εὐμερείας τῶν Νησιῶν. Ἐλαβα τὴ διαταγὴ τοῦ Συμβουλίου. Σκέπτομαι ν' ἀναγγείλω τὴ διάλυση τῆς παρούσης στίς 23. Ἡ τύχη τοῦ τόπου βροῦκεται στὰ ἴδια του τὰ χέρια. Ἀν θριαμβέψει ὁ Ριζοσπαστισμός, δὲν θὰ γίνῃ πιά λόγος γιὰ μεταρρυθμίσεις καὶ παραχωρήσεις ἐκ μέρους τοῦ Στέμματος. Θὰ προχωρήσω, ὅπως ἔκαμα ὡς τώρα, μὲ παρατάσεις, μὲ διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως καὶ μὲ τὴν ὑψηλὴν ἀστυνομίαν, μεταχειριζόμενος τὴν ἐξουσία πού μου παρέχει τὸ ἄρθρο τοῦ Συντάγματος, διὰ νὰ διατηρήσω τὰ δικαιώματα τῆς Μεγαλειότητος.

Ἀν πάλι μοῦ στείλει ὁ τόπος μιὰ Συνέλευση συντηρητικὴ, μᾶς ἀναμένει μιὰ περίοδος σὲ ἔργα ὠφέλιμα καὶ λογικὰ μεταρρυθμίσεις, μιὰ ἐλευθερία μετρημένη. Χρειάζεται στὴ Ζάκυνθο μόνο λίγη καλὴ σκέψη καὶ σύμπνοια. Μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ τίς καλὰς διαθέσεις τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Ἀγ. Μαύρας.

Ἔχομε δὴ ἓνα κατάλογον ἀπὸ δέκα ἄτομα — τὰ καλύτερα τοῦ τόπου — τὰ ὁποῖα χωρὶς νὰ παρουσιαστοῦν ὡς ἐνωμένα στήν ὑποψηφιότητα, θὰ ἀλληλοὑποστηρίχουν, θὰ ἐνεργήσουν ἀπὸ κοινοῦ καὶ θὰ ὑποστηρίξουν ὡς ἰδική των τὴ διακήρυξη πού σκέπτομαι νὰ δημοσιέω στὸν τόπο μὲ τίς ἀπόψεις τῆς Μεγαλειότητος.

Ἀπὸ τὴν Κεφαλληνίαν μοῦ δίνουν τίς καλύτερες ἐλπίδες. Δὲν θέλω νὰ πιστέψω πὼς τὸ μόνο νησί πού θὰ φέρει θριαμβευτικὰ τοὺς Ριζοσπάστες θᾶναι ἡ πλοῦσια καὶ ἔξυπνη Ζάκυνθος (2).

Ζητῶ τὴν πρὸ ἐγκάρδια συνεργασία στὰ καλὰ ἔργα πού μᾶς ἐνδιαφέρουν. Ἐνεργεῖτε ἀμέσως. Ἐλάτε οὐ συνεννόηση μὲ τὸ Κόμμα τοῦ Σολωμοῦ (3). Μὴν ξεχνᾶτε

(1) Στὸν Οὐάρδο εἶχε κάνει ἐντύπωση αὐτὴ ἡ διχόνοια πού μᾶστιζε τὰ Ἐφτάνησα. Συχνὰ σὲ λόγους του στὴ Βουλὴ καὶ στὴ Γερουσίαν ἐκφραζόταν δημοσίᾳ ν' αὐτό. Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικο ἀφοῦ κάθε στιγμή τοῦδιναν τὰ ὅπλα ἐναντίον τῶν συμπολιτῶν τους αὐτοὶ οἱ Ἐφτάνησοι. Αὐτοὶ τοὺς πρόδιναν, αὐτοὶ ἦσαν ἡ ἀφορμὴ τῆς τυραννίας τῶν φτωχῶν μας Νησιῶν. Λίγοι ἄνθρωποι πού ἀπὸ δειλία νὰ μὴν ἀντιπαραταχτοῦν στὴ μεγαλοδύναμη Ἀγγλίας, καὶ τὸ περισσότερο γιὰ νὰ μὴ στερηθοῦν τὸν ἀγγλικὸ πλοῦτο καὶ τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα. Τὴν πίεση τῶν πατριωτῶν τους πίσω ἀπὸ τίς πλάτες τῆς Προστασίας γνῶριζαν βασιαντικότερη οἱ δύστηνοι Κεφαλλονῆτες. Ὁ ἑπαρχος Καρούσος στάθηκε πραγματικὸς τύραννος. Ὁ Οὐάρδ δὲν μποροῦσε νὰ βρεῖ πιστότερο ἐχτελεστή τῆς κακίας του καὶ τοῦ μισελληνισμοῦ του ἀπὸ αὐτὸν. Ὁ ἀτίθαστος χαρμαχτῆρας τῶν Κεφαλλήνων πού τοὺς ὥθοσε σὲ συχνὰς στάσεις καὶ ἀνταρσίες, παρεῖχαν ἀφορμὴ στὸν Καρούσο νὰ ἐκδηλώνει τὰ κακοῦργα του ἐνστικτα. Φυλακισμοί, ἐξορίες, διωγμοί, καθαιρέσεις ἱερῶν, ἀπολύσεις ὑπαλλήλων καὶ μαστίγωμα ἀλύπητο.

(2) Τὰ λόγια τοῦ Οὐάρδ ἦταν σὰν μιὰ προφητεία. Ἡ Ζάκυνθος ἔδωσε λαμπρὸ παράδειγμα ἐλευτέρης σκέψης στὴ λοιπὴν Ἐφτάνησο. Ὁ Ριζοσπαστισμὸς ἐθρμήβευσε παρ' ὅλα τὰ πειστικὰ μέτρα πού ἐξασκοῦσεν ὁ τότε ἐπαρχος Φ. Μερκάτης πού ἦταν μπορὸς νὰ ποῦμε τὸ ὁμοῖωμα τοῦ Καρούσου στὴν Κεφαλληνίαν. Τότε γίναν βουλευτὲς ὁ Ἐρμάννος Λούντζης ὁ γνωστὸς συγγραφέας, καὶ ὁ Κωνστ. Λομβάρδος.

(3) Ὁ Οὐάρδος προσπαθοῦσε νὰ συνενώσῃ τὰ διάφορα κόμματα ὥστε στίς ἐκλογὰς νὰ πλειοψηφίσουν οἱ Κυβερνητικοί. Τότες ὁ Σολωμὸς ἦταν Πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Οἱ Μεταρρυθμιστὲς τὸν φθονοῦσαν καὶ τὸν κατεδίωκαν μὲ τρόπο γιὰτὶ ἦρθε στὴ Ζάκυνθο καὶ ἄρχισε νὰ δείχνει ξεχωριστὴ δράση στὴν προεκλογικὴ κίνηση. Ἐκαμε πολιτι-

πὼς ἡ ἐπιτυχία ἐξαορτᾶται ἀπὸ μιὰ γενναία συγχώρεση στὰ περασμένα, καὶ ἡ πὼς τωρινὴ ἔνωση πρέπει νὰ στηρίζεται σὲ μιὰ δίκαιη κατανομή τῆς ἐξουσίας στοὺς (4) ἀρχηγούς ὅλων τῶν Κομμάτων πού συντείνουν στὴ Νίκη μας. Δὲν θὰ σᾶς μιλήσω γιὰ προσωπικὰς ἀντιλήψεις διὰν πρόκειται γιὰ τὰ σπουδαιότερα συμφέροντα τοῦ τόπου Σας. Ἀν θέλετε ὅμως ἡ Ζάκυνθος νὰ διατηρήσῃ τὰ δικαιώματά της, νὰ γίνουν δεχτὰς οἱ ἀπαιτήσεις της, πρέπει ἡ ἐκδήλωση τῆς κοινῆς γνώμης νὰ εἶναι στὰ ὅρια τῆς λογικῆς ἐλευθερίας, τῆς προόδου καὶ τῆς τάξεως.

Πιστέψτε με, ἀγαπητέ μου Κόντε Ρώμα

πάντοτε εὐκρινὴ φίλο καὶ δοῦλο.

H. WARD.

κοὺς συλλόγους, τράβηξε μὲ τὸ μέρος του πολλὸν κόσμον. Ὁ λαός, παρ' ὅλο πού ἦταν φίλος τῆς Κυβερνήσεως τὸν ἀγαποῦσε διὰ τὴν ἀμέροληψίαν του.

(4) Ὁ Οὐάρδος εἶχε σκοπὸ νὰ διατηρήσῃ τὸ Σολωμὸ στὸ ὑψηλὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Γερουσίας καὶ μετὰ τὴ διάλυση τῆς Βουλῆς γιὰ νὰ πραγματοποιηθεῖ τὸ σχέδιό του, νὰ συνενώσῃ τὰ δύο κόμματα.

ΔΙΟΝ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΕΡΓΩΤΗΝ

Ἀγαπητέ μοι φίλε,

Ληξούρι 7 8)βρίου 1879

Ὁ Ἀνδρέας Λασκαράτος ἐγεννήθη εἰς Κεφαλληνίαν τὴν 1 Μαΐου 1811. Ἐκαμε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Ἱταλίαν ὡς δικηγόρος, Ἐπὶ προστασίας ἐσύνηρεξε δύο φοραὶς διὰ βουλευτῆς καὶ ἀπέτυχε.

Τὸ 1856 ἐδημοσίευσεν τὸ γνωστὸν αὐτοῦ σύγγραμμα «Μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς» μελέτην κοινωνικο-θηρησκευτικὴν. Εἰς αὐτὸ κτυπᾷ πολλὰς προλήψεις μὲ πολλὴν θάρρος καὶ μὲ ὕψος τραχὺ καὶ υπερβολὴν εἰς τινὰ μέρη.

Ἀκολούθως ἀφορῶν εἰς διὰ τοῦτο ἔγραψε καὶ τὸ 1868 ἐδημοσίευσεν «Ἀπόκρισις μου στὸ Ἀφορῶν». Ἐξέδιδε Ἐφημερίδα Οἰκογενειακὴν ὃ «Δύχνος» καὶ le mie sofferenze εἰς τὴν φυλακὴν Ἱταλιστὶ καὶ «ἡ Δίκη μου μὲ τὴ Σύνοδο».

Τὸ 1872 κατὰ προτροπὴν καὶ διὰ φροντίδος νέων τινῶν ὅχι ἐχθρῶν παντὸς σπουδαίου (μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ἐμοῦ) ἐδημοσίευθησαν τὰ στιχοῦργήματά του εἰς ὅποσους ὀγκῶδη τόμον.

Ὁ Λασκαράτος εἶναι ἐντιμὸς ἄνθρωπος καὶ εὐσυνείδητος καὶ ἔχει θάρρος ὅχι κοινὸν νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν.

Κατ' ἐμέ, ὡς ποιητὴς εἶναι ὁ καλλίτερος σατυρικός τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ λόγῳ πνεύματος ἢ λεπτοῦ ἁλατος σατυρικοῦ καὶ λόγῳ συνειδήσεως.

Εἶναι φίλος τῆς ζωντανῆς ἢ λαλουμένης γλώσσης. Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ὅρα τῶν στίχων του πρὸ πάντων διακρίνονται διὰ τὴν ἄκραν φυσικότητα καὶ ἀπλοότητα καὶ διὰ τοῦτο καὶ ποτὲ δὲν εἶναι ἡ μᾶλλον δὲν φαίνονται ἐπιμελημένα.

Ὁ εὐγνώμων φίλος σας

Π. Α. ΒΕΡΓΩΤΗΣ

Ἀπὸ τὴν Ἀλληλογραφίαν Δεβιάζη. — Ἐπιστολὴ ὑπ' ἀριθ. 674, Φάκελλ. 71. Θ. 1.

ΑΔ. ΒΕΤΝΟΓΛΟΥ

Η ΦΥΓΗ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(Ἡ ἴδια σκηνογραφία. Ἀπόγεμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας).

Σκηνή I. — Εἰκὼν Α'.

Κυρία Γκρόπιους, Νερούλια

(Ἡ κυρία Γκρόπιους γράφει στὸ τραπέζι. Εἶναι δακρυσμένη. Ταξιδιωτικὴ ἐνδυμασία. Φουστάνι καὶ ζακέττα χρώματος πράσινου σκούρου, σχεδὸν μαύρου. Μικρὸ καπέλλο, τοποθετημένο πολὺ ψηλά, μὲ βέλο. Κοντὰ τῆς ἡ Νερούλια, γονατισμένη στὸ πάτωμα, γεμίζει ἓνα μεγάλο καλαθένιο μπαούλο μὲ διάφορα ἀντικείμενα ποὺ ἔχει σιβαγμένα γύρω τῆς).

Νερούλια (δείχνοντας ἓνα ἐγχειρίδιο). — Κυρία, αὐτὸ εἶναι δικό σας;

Κυρία Γκρόπιους. — Ὁχι, Νερούλια.

Νερούλια. — Θὰ τ' ἀφίσω στὸ τραπέζι.

Κυρία Γκρόπιους. — Κάνε ὅ,τι θέλεις.

Νερούλια (παρατηρώντας τὴν κυρία Γκρόπιους). — Κλαῖτε, κυρία!

Κυρία Γκρόπιους (σκουπίζοντας τὰ μάτια τῆς μὲ τὸ μαντήλι τῆς).

— Ὁχι Νερούλια, εἶμαι στενοχωρημένη... Λυπᾶσαι ποὺ θὰ φύγω;

Νερούλια. — Θὰ ξαναρθῇτε!

Κυρία Γκρόπιους. — Ποτέ, Νερούλια.

Νερούλια. — Γιατί;

Κυρία Γκρόπιους. — Ἔτσι θέλει ὁ Θεός... Ἐσὺ τί θὰ κάνης τώρα;

Νερούλια. — Θὰ ξαναγυρίσω σπίτι.

Κυρία Γκρόπιους. — Θὰ δουλέψης πάλι στὰ κτήματα τοῦ πατέρα σου;

Νερούλια. — Πρέπει εἶναι τὸ βιὸς αὐτό. Ἄν δὲν κάνωμε ἓνα μικρὸ κομπόδεμα...

Κυρία Γκρόπιους (μ' ἓνα μελαγχολικὸ χαμόγελο). — Πῶς θὰ μᾶς πᾶρη τὸ παλλικάρι, ἔ;

Νερούλια. — Κυρία!

Κυρία Γκρόπιους. — Τί θὰ κάνης ὅταν παντρευτῆς, Νερούλια;

Νερούλια. — Θὰ πάω στὸ σπῖτι τοῦ κύριου μου...

Κυρία Γκρόπιους. — Θὰ τὸν ἀγαπᾷς;

Νερούλια. — Κυρία!

Κυρία Γκρόπιους. — Δὲ θὰ ἔχης ὁρεξὴ νὰ δῇς ἄλλον ἄνδρα;

Νερούλια. — Ὁχι, κυρία!

Κυρία Γκρόπιους. — Γιατί; Δὲν εἶναι ἀμάρτημα. Ἐγὼ πού...

(Ἡ Νερούλια βάζει τὰ κλάμματα). Ἄ, ὦραϊα, τώρα ἄρχισες ἐσὺ! (Διπλώνει τὸ γράμμα ποὺ ἔγραφε): Νερούλια...

Νερούλια, (κλανθμηρίζοντας) — Ὅριστε, κυρία;

Κυρία Γκρόπιους. — Θὰ μοῦ κάνης μιὰ χάρη; Ξέρεις ἐκεῖνο τὸν κύριο ποὺ ἦρθε σήμερα τὸ πρωῒ;

Νερούλια. — Τὸν Ἑγγλέζο;

Κυρία Γκρόπιους. — Ὁχι, τὸν Ρωμῆο.

Νερούλια. — Ναί.

Κυρία Γκρόπιους. — Θὰ τοῦ δώσης αὐτὸ τὸ γράμμα (τῆς τὸ δίνει). Δὲν πρέπει ὅμως νὰ σὲ δῇ κανεὶς! (Ὁ Βάγνερ μπαίνει ἀπ' τὴν ἀριστερὴ πόρτα). Κρύψτο!

Σκηνή II

(Κυρία Γκρόπιους, Βάγνερ, (μιὰ στιγμή ἡ Νερούλια) Γεώργιος Σταῦρος)

Βάγνερ. — Ὁ, ἀγαπητὴ φίλη, τί μαθαίνω! Θὰ φύγετε;

Κυρία Γκρόπιους. — Τώρα μόνο τὸ πληροφορηθήκατε;

Βάγνερ. — Κοιμώμουν. Ὁ Κόκρελ...

Κυρία Γκρόπιους. — Εἰσθε εὐτυχής!

Βάγνερ. — Ποῦ εἶναι ὁ Γκρόπιους;

Κυρία Γκρόπιους. — Στὸ Ναυαρίνο. Πῆγε νὰ δῇ ἂν θὰ μπορούσαμε νὰ ἔχουμε τὴν κουρβέττα τοῦ Τζῶν Ουδέλλερ. Ὑποθέτω ὅμως πῶς σὲ λίγη ὥρα θὰ εἶναι πίσω. Ἐφυγε ἀπ' τὶς τρεῖς...

Βάγνερ. — Κι' οἱ κανονιέρηδες;

Κυρία Γκρόπιους. — Δὲν ἔχουμε καιρὸ νὰ περιμένουμε!

Βάγνερ. — Μὰ καλὰ, σεῖς φεύγετε. Ἡ ζωοφόρος;

Κυρία Γκρόπιους. — Κυρίως αὐτὴ φεύγει... Δὲν κάνετε καμμιά βόλτα στὸν περίβολο νὰ δῆτε;

Βάγνερ. — Ὁμολογῶ πῶς ὄχι.

Κυρία Γκρόπιους. — Ἐσεῖς φυσικὰ μένετε;

Βάγνερ. — Ἀπαραιτήτως. Περιμένω τὶς οδηγίες τῆς Αὐτοῦ Ὑψηλότητος...

Κυρία Γκρόπιους, (στὴ Νερούλια ποὺ παρακολουθεῖ τὴ συζήτησιν). — Μπορεῖς νὰ πηγαίνῃς. Θαρθεῖς μαζί μου ὡς τὸ Ναυαρίνο;

Νερούλια. — Μάλιστα, κυρία. (Βγαίνει).

Κυρία Γκρόπιους. — Δὲ φοβοῦστε;

Βάγνερ. — Τί;

Κυρία Γκρόπιους. — Τὴν αἵματοχυσία;

Βάγνερ. — Μπά!

Κυρία Γκρόπιους. — Ὡστόσο...

ΔΗΜΟΣ (Εἰσερχεται ὁ Γεώργιος Σταῦρος ἀπ' τὴν βεράντα).

ΜΟΥΣ **Βάγνερ.** — Ὁ, ἀγαπητὴ κύριε Σταῦρε, τί γινῆκατε; Δὲν μόρεσα νὰ σᾶς δῶ ἀκόμα γιὰ νὰ σᾶς ἐκφράσω ὅλο τὸ θαυμασμό μου...

Γεώργιος Σταῦρος. — Γιατί;

Βάγνερ.—“Ω, ἀφίστατε τῇ μετριοφροσύνῃ. Ὑπῆρξατε ἀξιοθαύματος. Τί γενναιότητα! Ἐγὼ φοβήθηκα. . .

Γεώργιος Σταῦρος.— Εἶμαι κατὰ βάθος ἀπαγορευμένος . . . (Κυττάζει τὴν κυρία Γκρόπιους. Εἶναι φανερό πὼς θέλει νὰ μείνει μόνος μαζί της). Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι κτήνη. . .

Βάγνερ.— Ἐμένα θὰ πῆτε. . .

Γεώργιος Σταῦρος.— Ἀπορῶ ἐν τούτοις πὼς σεῖς, ἓνας πραγματικὸς τζέντλεμαν. . .

Βάγνερ, (εὐχαριστημένος ἀπ' τὸ φιλοφρόνημα).— “Α, ὅσο γι' αὐτὸ θὰ εἶχα πολλὰ νὰ σᾶς πῶ. Ἀλλὰ ἄς μὴ ξεχνᾶμε τὴν κυρία πού δὲν φαίνεται ἐξαιρετικὰ εὐδιάθετη. Ἀλλωστε θὰ εἶμαι ἐδῶ κι' αὐριο (σαρκαστικῶς) κι' ἐσεῖς ἂν δὲν κάνω λάθος. . .

Γεώργιος Σταῦρος.— Δὲν ξέρω ἀκόμα (Τὸν πιάνει ἀπ' τὸν ὤμο κι' ἀπομακρύνεται λιγάκι. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος τοῦ μιλά στ' αὐτί).

Βάγνερ, σιγά. — “Α, κατεργάρη! (Ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ ΙΙΙ

Γεώργιος Σταῦρος, Κυρία Γκρόπιους, ἔπειτα Κόκρελ, Φόστερ, Μπρένστεντ, Λέη, Στάκλεμπεργκ, Λίνκχ.

Κυρία Γκρόπιους — Ἐγὼ νόμιζα πὼς δὲν θὰ πρόφταινες νὰ γυρίσης ἐγκαίρως.

Γεώργιος Σταῦρος. — Βλέπεις πὼς διέψευσα τοὺς ὑπολογισμούς σου!

Κυρία Γκρόπιους.— Ἡ καμαριέρα μου σοῦ ἔδωσε ἓνα γράμμα!

Γεώργιος Σταῦρος.— Ὅχι.

Κυρία Γκρόπιους.— Νὰ φροντίσης νὰ τὸ πάρῃς.

Γεώργιος Σταῦρος.— Τί μοῦ γράφεις;

Κυρία Γκρόπιους.— Θὰ τὸ διαβάσῃς ὅταν φύγῃς. . .

Γεώργιος Σταῦρος.— Σοῦ ἐπαναλαβαίνω πὼς οὔτε σὺ οὔτε κανένας ἄλλος. . .

Κυρία Γκρόπιους.— Ἐέρεις πὼς μεταφέρουν τὴ ζωοφόρο;

Γεώργιος Σταῦρος.— Δὲν ἔχει σημασία!

Κυρία Γκρόπιους.— Δὲν σὲ καταλαβαίνω!

Γεώργιος Σταῦρος.— Οὔτε ἐγὼ ἐσένα. (Πικρά). Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ βροῦμε ποιὸς εἶναι ὁ πιὸ ἀκατανόητος!

Κυρία Γκρόπιους.— (τὰ χέρια στὸ πρόσωπο). Τί θέλεις νὰ κάνω;

Γεώργιος Σταῦρος.— (ἄγρια) Δὲν εἶσαι γυναῖκα, δὲν ἔχεις ἀξιοπρέπεια;

Κυρία Γκρόπιους,— (ἡρωϊκά). Ἐπειτα;

Γεώργιος Σταῦρος.— Ν' ἀρνηθῇς ἓνα τέτοιο ρόλο, νὰ ἐπαναστατήσῃς!

Κυρία Γκρόπιους.— (μοιρολατρικά). Σὲ τί θὰ μοῦ χρησιμεύσῃ αὐτό;

Γεώργιος Σταῦρος.— Νὰ φύγῃς;

Κυρία Γκρόπιους.— Μαζί σου! Ἐέρεις, δυστυχημένε, τί σὲ περιμένει;

Γεώργιος Σταῦρος.— Τί;

Κυρία Γκρόπιους,— (κλαίγοντας). “Α, Γιώργο, Γιώργο, νᾶξερεις!... (Κρύβει τὸ πρόσωπο στὰ χέρια της. Κλονισθεῖς, ὁ Γεώργιος Σταῦρος τὴν ἀγκαλιάζει. Ἡ κυρία Γκρόπιους, τὸ πρόσωπο τώρα πάνω στὸ στήθος του κλονίζεται ἀπὸ λυγμούς).

Γεώργιος Σταῦρος.— Θάλεια, Θάλεια. . . (Τὴ φιλᾷ στὰ μαλλιά, στὸ μέτωπο, τὴν χαϊδεύει). Δὲν μπορῶ νὰ ὑποφέρω αὐτὴ τὴν ἰδέα! Ἐοῦ, ἐκεῖνος ὁ ἄγγελος, ἡ χαρὰ μου, ἡ ζωὴ μου, νὰ σὲ βρῶ στὰ χέρια αὐτῆς τῆς ληστοσυμμορίας, τὰ παιχνίδι αὐτῶν τῶν τυχοδιωκτῶν. . . Ἡ κυρία Γκρόπιους ἀρέμει σύσσωμη ἀπὸ συγκίνηση). Θάλεια, αὐτὴ ἡ ἰδέα θὰ μέ σκοτώσῃ, . . Θυμήσου ὅλη τὴ ζωὴ μας στὴ Χίο. . . Μοῦ ἀνῆκες. . . Οἱ γονεῖς μας εἶχαν δώσει λόγο. . . (Τὴ φιλᾷ, τὴ φιλᾷ. . .) Ἐλεγα σ' ὅλους: «Ἡ γυναῖκα μου!» κι' ὁ παπποῦς σου ἀποκρινότανε: «Νὰ μὴ σᾶς κλέψουνε! Κι' ἔπειτα τὸ βράδυ μᾶς βάζανε νὰ κοιμηθοῦμε. . .

Κυρία Γκρόπιους, (λιποψυχώντας).— Σώπα, σώπα. . .

Γεώργιος Σταῦρος,— Μποροῦμε νὰ εἴμαστε ἀκόμα τόσο εὐτυχημένοι!

Κυρία Γκρόπιους.— Εἶμαι τόσο ἐλεϊνὴ, Γιωργάκη μου!

Γεώργιος Σταῦρος.— Ἐσύ, ἐσύ!

Κυρία Γκρόπιους, (πού παρασύρεται ἀκούσια ἀπ' τ' ὄρατο σχέδιο).— Ποῦ θὰ πάμε;

Γεώργιος Σταῦρος.— Στὴ Χίο.

Κυρία Γκρόπιους, (ἀγαλλιώντας).— Στὰ μαστιχοχώρια, στὴν Ἁγία Παρασκευή. Μέσα στίς πορτοκαλιές, . . Θ' ἀγοράσωμε ἓνα σπιτάκι, τὸ σπίτι τοῦ Κροσσάτη. . . Μὰ ποῦ χρήματα;

Γεώργιος Σταῦρος.— Ὁ μὴ σὲ νοιάζει!

Κυρία Γκρόπιους.— Θὰ ἔχῃς ὅμως τὸ κουράγιο νὰ μ' ἀγαπᾷς;

Γεώργιος Σταῦρος.— Σώπα, σώπα. . . (Τὴ φιλᾷ στὸ στόμα).

Κυρία Γκρόπιους.— Σκέψου τὴν νταφρόνια, τὴν ἐχθρότητα, τὸ μῖσος πού θὰ ἐμπνέω σὲ ὅσους θὰ ξέρουν (σ' ἓνα λυγμὸ) πὼς εἶμαι ἡ ἐρωμένη σου!

Γεώργιος Σταῦρος.— Γυναῖκα μου!

Κυρία Γκρόπιους, (ἀνήσυχη, τρομαγμένη).— Γιώργο, Γιώργο, μὰ τὰ σκαφίδια, δὲν εἶσαι ὁ Στάκλεμπεργκ!

Γεώργιος Σταῦρος.— Ὅλα!

Κυρία Γκρόπιους.— Ἐέρεις πὼς εἶμαι γρουσουζία;

Γεώργιος Σταῦρος, (συγκαταβατικῶς) Παιδί!

Κυρία Γκρόπιους (οιγώντας).— Ὁ, Γιώργο, Γιώργο, φοβοῦμαι!

Γεώργιος Σταῦρος. — Μὰ τί; Για ποιὸν μὲ παίρνεις; Τί νομίζεις;

Κυρία Γκρόπιους (κλαίοντας). — Φοβοῦμαι!

Γεώργιος Σταῦρος. — Τί;

Κυρία Γκρόπιους. — Σὲ σπρώχνω στὸ θάνατο!

Γεώργιος Σταῦρος. — Ἐμένα;

Κυρία Γκρόπιους (κινώντας ἀπελπιστικά τὰ χέρια). — "ὦ, δὲν μπορῶ, δὲν μπορῶ . . . "Αφῆσε, δόσε μου μιὰ προθεσμία νὰ σκεφθῶ . . .

Γεώργιος Σταῦρος. — Τί νὰ σκεφθῇς; (Τὴν ἀφίνει). "Αν πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃς τὸν Γρόπιους;

Κυρία Γκρόπιους. — "Αν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ σὲ καταστρέψω!

Γεώργιος Σταῦρος (ποὺ ἔχασε πιά τὴν ὑπομονή του). — "Α, μὰ ἐπὶ τέλους, νομίζω πὼς μὲ κοροϊδεύεις, πὼς δὲ σκέπτεσαι παρὰ . . .

Κυρία Γκρόπιους, (σπαρακτικά). — Δὲ βλέπεις λοιπὸν πὼς φοβοῦμαι, πὼς τρέμω γιὰ σένα!

Γεώργιος Σταῦρος, (ψυχρά). Για μένα! (Γελᾷ σαρκαστικά). Ἀλήθεια, θὰ εἶμαι πολὺ μονότονος μὲ τὶς ιδέες αὐτές! ("Απότομα) Θὰ ἦταν σκληρὸ νὰ σὲ ἀποσπᾶσω ἀπὸ τὰ θέληγτρα ἐνὸς τόσο εὐθυμου κύκλου! Δὲ θέλω νὰ κάνῃς αὐτὴ τὴ θυσία γιὰ μένα . . .

Κυρία Γκρόπιους. — Γιῶργο!

Γεώργιος Σταῦρος. — Περιττό. Δὲν ἔχεις καμμιά υποχρέωση νὰ δικαιολογηθῇς. Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει ἀνάγκη δικαιολογίας εἶμαι ἐγὼ ποὺ τόλμησα νὰ σ' ἐνοχλήσω μὲ τὶς ἀντιρροές μου ἀπόψεις . . . Ἀλλὰ μείνε ἥσυχη! Τὶς λίγες ὥρες ποὺ θὰ μείνω ἀκόμη ἐδῶ, δὲ θὰ σοῦ ἀποτείνω πιά τὸ λόγο. Κι' ὅταν φύγω θὰ εἶναι γιὰ πάντα, σὰ νὰ εἶχε περάσει ὁ θάνατος μεταξύ μας!

Κυρία Γκρόπιους, (σηκώνεται κινώντας τὰ χέρια ἀπελπιστικά, σπασμωδικά). — "ὦ, εἶναι φοβερό! Naί, τὸ ξέρω, πὼς εἶναι ἡ τελευταία φορὰ ποὺ σὲ βλέπω, ποὺ σοῦ μιλῶ, ἀλλὰ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ξέρῃς . . .

Γεώργιος Σταῦρος. — Δὲ θέλω νὰ ξέρω, ἀφισέ με . . . ("Απομακρύνεται, βηματίζει νευρικά).

Κυρία Γκρόπιους. — Γιῶργο!

Γεώργιος Σταῦρος, (στρεφόμενος). — "Ε, λοιπόν;

Κυρία Γκρόπιους. — "Εχεις λάθος, ἔχεις λάθος! Δὲν εἶμαι ἐκείνη ποὺ νομίζεις . . . (Τραυλίζοντας) Κι' αὐτὸ θὰ τὸ δῇς . . . Θ' ἀκούσῃς γρηγόρα νέα ἀπὸ μένα! ("Εχει πέσει σὲ μιὰ καρέκλα καὶ κλαίει)

(Στὴ βεράντα ἀνέβηκαν καὶ βηματίζουν ὁ Κόκρελ κι' ὁ Μπρένστεντ. Μιλοῦν ἀλλὰ οἱ λέξεις των ἀκούονται συγκεχυμέναι καὶ μόνο κάπου-κάπου ἓνα "ὦ! — Σοῦ εἶπα . . . — Γιατί; — Μπᾶ! > διακρίνονται).

Γεώργιος Σταῦρος, (στὴν Κυρία Γκρόπιους πλησιάζοντας). — Πρόσεχε! (Φαίνονται τῶρα στὴ βεράντα : ὁ Φόστερ κι' ὁ Λέη).

Φόστερ (στὸ Λέη). — Πάλι μαζί;

Λέη. — Εἶναι σκανδαλῶδες . . .

Μπρένστεντ. — Πόκερ;

Φόστερ. — Εὐχαρίστως (Στὸ Λέη) Παίζεις;

Λέη. — Naί.

Κόκρελ. — Ἐδῶ στὴ βεράντα.

Λέη. — Νὰ φωνάξωμε τὸν Μανώλη νὰ μᾶς φέρῃ ἓνα τραπεζάκι . . .

Μπρένστεντ. — Δὲ βαρύνεσαι! Ἔλα δῶ . . . ("Ὁ Μπρένστεντ κι' ὁ Φόστερ μπαίνουν στὸ σαλόνι καὶ βγάζουν ἓνα τραπεζάκι. Κάθονται καὶ παίζουν).

(Ἡ ἡμέρα καταβαίνει. Τὸ σαλόνι ἔχει γεμίσει σκιές. Ἀντιθέτως ἡ βεράντα εἶναι βουτηγμένη σ' ἓνα ἄσπρο φῶς ποὺ κάνει ζωερὴ τὴν ἀντίθεση. Ἡ κυρία Γκρόπιους εἶναι ἀκίνητη, κυρτωμένη, σὰ νὰ μαρμαρώθηκε. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος ἐξακολουθεῖ νὰ βηματίζει).

Φόστερ, (μὲ πείσμα, μὲ μιὰ γωνὴ μισοσβησμένη, ἀπ' τὴν ἀποσπαση). — Δέκα, δέκα, δέκα!

Μπρένστεντ. — Μὲ συμπάθειο! (Δείχνει τὰ χαρτιά του).

Κόκρελ. — Φού!

Φόστερ. — Damn it!

(Ἡ κυρία Γκρόπιους σηκώνεται. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος γυρίζει. Κυττάζονται. Νομίζει κανεὶς πὼς θὰ μιλήσουν. Ἀλλὰ ἐκεῖνη φεύγει, χωρὶς νὰ ἔχουν διακόψῃ τὴ σιωπή).

Φόστερ. — Εἴκοσι.

Κόκρελ. — Μπλόφα;

Φόστερ. — Εἶσαι ἐλεύθερος νὰ . . .

Μπρένστεντ. — Ὡστόσο . . .

Φόστερ. — Λοιπὸν μίλα! Ἀκολουθεῖς ἢ ὄχι;

Κόκρελ. — Ἄντε, μπρός! (Ρίχνει μιὰ φίσσα).

(Ὁ Γεώργιος Σταῦρος ἔχει καθήσει σὲ μιὰ καρέκλα. Εἶναι σὰν ἀποχανωμένος. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνεβαίνουν στὴ βεράντα ὁ Στάελμπεργκ κι' ὁ Λίνκχ. Ἐνδυμασίαι ταξιδιωτικαί).

Λίνκχ. — Σὲ καλὸ σας! Πότε θὰ ἐτοιμασθῇτε;

Μπρενστεντ. — Ἐγὼ θὰ μείνω.

Λίνκχ, στὸν Κόκρελ. — Ἐοῦ;

(Ἀνεβαίνει ὁ Γκρόπιους. Ὁ Γεώργιος Σταῦρος κινεῖται. Εἶνε τῶρα σχεδὸν σκοτεινὰ στὸ σαλόνι).

Γεώργιος Σταῦρος. — Κύριε Γκρόπιους!

(Ὁ Γκρόπιους μπαίνει στὸ σαλόνι).

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ. ΣΚΗΝΗ IV
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Γκρόπιους, (ψυχρά). — "Α, ἔσεῖς εἰσθε;

Γεώργιος Σταῦρος. — Σᾶς περίμενα!

Γκρόπιους.— Ἦμουν στὸ Ναυαρίνο. (Σχίζει ἓνα χαρτί). Σκοτεῖνiasε. (Φωνάζει). Τί ὦρα εἶναι, Φόστερ;

Φόστερ.— Ὅχιτὼ παρὰ τέταρτο.

Γεώργιος Σταῦρος.— Ὑποθέτω πὼς θὰ εἰσθε ἐλεύθερος γιὰ νὰ κανονίσουμε ἓνα λεπτὸ τὸ ζήτημα ποὺ ξέρετε;

Γκρόπιους.— Θὰ ξεκινήσουμε παρὰ τέταρτο. Ἐχουμε πέντε λεπτά. Ἄ, μιὰ στιγμή. Μανώλη, Μανώλη! (Εἰσέρχεται ὁ Μανώλης). Ὁ Βαρῶνος τοῦ Χάλερσταϊν εἶναι στὴ Φιγάλεια. Τρέξε πὲς του πὼς φεύγουμε ἄμέσως. Δὲν μπορούμε νὰ τὸν περιμένουμε!

Δίνκχ. (ἀπέξω, μισοσβησμένα).— Τσίπ!

Φόστερ.— Εἰκοσιπέντε!

Γκρόπιους, (στὸ Μανώλη).— Στάσου. Ἡ κυρία εἶναι ἔτοιμη;

Μανώλης.— Ἐτόμη.

Γκρόπιους.— Νὰ τὴν εἰδοποιήσῃ; πὼς γύρισα. Πήγαινε! (Ὁ Μανώλης ἐξέρχεται. Ὁ Γκρόπιους στρέφεται πρὸς τὸ Γεώργιο Σταῦρο).— Λοιπὸν;

Γεώργιος Σταῦρος.— Θὰ γνωρίζετε ὅτι...

Γκρόπιους.— Τί ξέρετε;

Γεώργιος Σταῦρος.— Τί ἄλλο! Τὴν εὐθύτητά σας;... Τώρα ἂς ἔρθουμε στὸ ζήτημα τῆς πληρωμῆς...

Γκρόπιους.— Εἰσθε ἐξουσιοδοτημένος ἀπ' τὸ Μαχμοῦτ Πασᾶ;

Γεώργιος Σταῦρος (πειτώντας του ἓνα χαρτί).— Ὅρίστε!

Γκρόπιους.— Δὲ βλέπω, .. (Ἀνάβει ἓνα κερί, διαβάζει).

Φόστερ, (ἀπέξω, μισοσβησμένα).— Ἀνοίγω μὲ δέκα...

Δίνκχ.— Κι' ἐγώ... (Ἡ κυρία Γκρόπιους μπαίνει ἀπ' τὴ βεράντα, βιαστικά, ταραγμένη. Πλησιάζει τὸ Γεώργιο Σταῦρο).

Κυρία Γκρόπιους (σιγά).— Τῆς τὸ πῆρε!

Γεώργιος Σταῦρος.— Καλά. Ἀκουσε. Μήπως ἔφθασε κανένα ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ Ριζόκαστρο;

Κυρία Γκρόπιους.— Ὅχι.

Γεώργιος Σταῦρος (ἀνήσυχος).— Περίεργο, ἀργοῦν πολὺ! (Ἡ κυρία Γκρόπιους βγαίνει).

Γκρόπιους (ρίχνοντας τὸ χαρτί στὸ τραπέζι).— 30.000!

Γεώργιος Σταῦρος.— Γιατί;

Γκρόπιους.— Ποῦ θέλετε νὰ βρῶ τὸ κολοσσαῖο αὐτὸ ποσό!

Γεώργιος Σταῦρος.— Αὐτὸ δὲ μ' ἐνδιαφέρει!

Γκρόπιους.— Ἐμένα ὅμως μ' ἐνδιαφέρει.. Ὑπερβολικὰ μάλιστα. Δὲν ἔχω παρὰ 16.500 γρόσια...

Γεώργιος Σταῦρος.— Ἀκούστε, ἂν ἀρχίσουμε τὴ συζήτηση, οὔτε αὔριο δὲ θὰ τελειώσουμε! Τὸ ποσὸν ποὺ προσφέρετε εἶναι ἀστεῖο!

Μπρένστεντ (μισοσβησμένα).— J'ignore mon carré...

Κόνκελ.— Σὲ προειδοποιῶ...

Γκρόπιους.— Ἀστεῖο; Ὅπως θέλετε, ἀλλὰ σημειώσατε πὼς κι' ἂν ἀκόμα ἤθελα νὰ σᾶς δώσω περισσότερα, δὲ θὰ μπορούσα, γιατί δὲν ἔχω τσεντέζιμο ἄλλο...

Γεώργιος Σταῦρος.— Μὰ καλὰ, νομίζετε πὼς μπορείτε νὰ κανονίσετε ὅπως σᾶς ἀρᾶσει τὴν τιμὴ;

Γκρόπιους.— Οἱ περιστάσεις εἶναι ἀνώμαλες. Ἐπωφελεῖται κανεὶς ὅπως μπορεῖ!

Γεώργιος Σταῦρος.— Τί κνισμός! Μὰ φρονεῖτε, λοιπὸν, πὼς ἄλλος ἀπὸ σᾶς δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν περιστάσεων;

Γκρόπιους.— Ἐν προκειμένῳ δὲν βλέπω τὸν τρόπο!

Γεώργιος Σταῦρος.— Ἀκούστε. Θὰ σᾶς πῶ. Ἀφοῦ φθάσαμε εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἐκμυστηρεύσεων, δὲ θέλω νὰ εἰσθε ὁ μόνος νὰ κάνετε. Ἡ Αὐτοῦ Ἐξοχότης ὁ Μαχμοῦτ δὲ θ' ἀφίσῃ τὴ ζωοφόρο...

Γκρόπιους; (εἰρωνικά).— Ἀλήθεια; Τότε ἂν βρίσκετε, ἂν ἔχετε τὴν βεβαιότητα. (Περιμένει μιὰν ἀπάντηση ποὺ δὲν ἔρχεται καὶ τὰ μπερδεύει. Ὅστος καταλήγει). Δὲν ἔχουμε καμμιά ὑποχρέωση νὰ δώσουμε τοῦ Μαχμοῦτ.. (Ὁ Γεώργιος Σταῦρος ἐξακολουθεῖ νὰ σιωπᾷ κι' ὁ Γκρόπιους ἐκνευρίζεται, θυμώνει). Πάντως εἰστε περιεργὸς ἀντιπρόσωπος καὶ προστατεύετε τὰ συμφέροντα τοῦ Αὐθέντου σας κατὰ τρόπο πρωτότυπο!

Γεώργιος Σταῦρος, (γελώντας σιγά, συγκρατημένα).— Ἐν πρώτοις προστατεύω τὴν κληρονομίαν ποὺ μᾶς ἄφισαν οἱ πρόγονοί μας καὶ ποὺ προσπαθεῖτε ν' ἀπεμπολήσετε! Μερικοὶ ἄλλοι κι' ἐγώ. Δὲ θάχετε βέβαια ἀκούσει πὼς κάτι ἀνθρωποί... (Διακόπτεται, ἐξακολουθεῖ). Ὁ ταπεινὸς σας θεράπων γύρισε στὸν Κότυλο μόνο λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας... Ξέρετε ἀπὸ ποῦ γύριζα; Ἀπ' τοῦ Μαχμοῦτ. Ὑπῆρξε σύμφωνος γιὰ νὰ...

Γκρόπιους (σαρκαστικά).— Φίλε μου, λυποῦμαι πολὺ ποὺ θὰ ματαιωθοῦν οἱ ἀξιώσεις προσπάθειές σας. Ἡ ζωοφόρος θὰ λικνίζεται ἔπειτα ἀπὸ δυὸ ὥρες στὰ νερὰ τοῦ Ἰονίου, πάνω στὴ κορβέτα τοῦ Τζῶν Οὐέλλερ... Εἶναι ἤδη στὸ δρόμο τοῦ Ναυαρίνου. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε δὲ καὶ σὲ μένα νὰ φύγω... (Κινεῖται πρὸς τὴ δεξιὰ πόρτα).

Γεώργιος Σταῦρος, (ὀρμώντας πάνω του).— Ἄ, κλέφτες, κλέφτες, νομίζετε λοιπὸν...

Γκρόπιους, (ὀπισθοχωρώντας).— Μὴν προχωρήσῃς! (Βγάζει ἓνα πιστόλι).

Γεώργιος Σταῦρος, (παρασυρόμενος ἀπ' τὸ θυμὸ του, ἀπωλέσας κάθε μηχανομαχία, προχωρώντας πάντοτε).— Κλέφτες, κλέφτες! (Ὁ Γκρόπιους παραβολοῖ. Αἰμόφυρτος ὁ Γεώργιος Σταῦρος παραπαίει, πέφτει. Οἱ ποκεριστὰ ἔντρομοι τρέχουν στὸ σαλόνι. Φωνές).

ΑΥΛΑΙΑ

(Στὸ προσεχὲς φύλλο τὸ τέλος).

ΔΙΑΦΟΡΑ

Η ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

— Μόλις πού άρχισεν ή ώραία και ήρωϊκή προσπάθεια της Κύπρου για την άπελευθέρωσή της ή **Ιόνιος 'Ανθ·λογία** έστειλε την ακόλουθη έπιστολή στον ένταυθα πρεσβευτή της 'Αγγλίας.

Αθήνα 25—10—31.

Έξοχώτατε,

Η **Ιόνιος 'Ανθολογία**, θεωρούμενη σάν μιὰ συνέχεια της **Ιονίου 'Ανθολογίας** της Κερκύρας πού ιδρύθηκεν επί Προστασίας από τον Μουστοξύδη, και ως εκπρόσωπη της σύγχρονης έπτανησιακής διανοήσεως παρακαλεί την Υ. Ε. να μεταβιβάσει στην 'Αγγλικήν Κυβέρνηση την πεποίθησή της πώς ή χώρα εκείνη πού κατά τον Πόλεμο θυσίασε εκατομμύρια όλόκληρα από τὰ παιδιά της για την κατίσχυση των ώραίων ιδανικών και του δικαίου των μικρών λαών, δέν μπορεί να μη συγκινηθεί από την άνιση μὰ και όμορφη αυτή πάλη των Κυπρίων, και να καταστείλει βίαια την εκδήλωση των ευγενεστέρων αισθημάτων ενός λαού.

Η **Ιόνιος 'Ανθολογία** πού έχει μπροστά της τὸ παράδειγμα της 'Ενώσεως της 'Επτανήσου πιστεύει πώς και τώρα ή 'Αγγλία δέν θά δειχτεί λιγώτερο γενναιοφρονη και φιλελεύθερη. Κι' άκριβώς γιατί βλέπει σάν σέ άναπαράσταση την άλλοτινη κατάσταση της πατρίδας της αισθάνεται περισσότερο από κάθε άλλον την έπιταχτική ανάγκη να εκφράσει την άμέριστη συμπάθειά της στον Κυπριακόν Άγώνα.

Μ' έχτίμηση

Η Διευθύντρια

Μαριέττα Μινώτου

Ο ΦΩΣΚΟΛΟΣ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Στή **«Σάντα Κρότσε»** όπου είναι θαμμένοι οί μεγάλοι Ιταλοί, σέ μιὰ γωνιά, κάτω από μιὰ άπλη πλάκα, πού τὰ γράμματα από τὰ πατήματα έχουν σχεδόν σβύσει, βρίσκονται λησμονημένα, 60 τώρα χρόνια, τὰ κόκκαλα ενός από τους μεγαλύτερους ποιητές του κόσμου—του Ούγου Φωσκόλου.

Φτωχό ζακυνθινόπουλο, ξενιτεύτηκε στην Ιταλία, την αγάπησε μ' ένθουσιασμό σά δεύτερη πατρίδα του, πολέμησε για την έλευθερία της, εξορίστηκε. Και ή Ιταλία, πού τη δόξασε, τον αποθέωσε και τον λάτρευσε. Παραμερίζοντας τη γενέτειρά του πού ζητούσε άπ' την 'Αγγλία τὰ κόκκαλα του μεγάλου παιδιού της, τὰ πήρε αυτή και με μεγάλη πομπή τάθαψε στο Πάνθεο της, κοντά στους Μεγάλους της—κοντά στο Ντάντε, Μιχαήλ Άγγελο...

Όμολογώ πώς σά βρισκόμουν στην Ιταλία, προσκυνήτρια της ιστορίας της, της Τέχνης της, της όμορφιάς της, του πολιτισμού της, άποκαρδιώθηκα όταν έπειτα από πολύν κόπο κατάφερα να βρω τὸ μέρος πού ήταν θαμμένος ο μεγάλος συμπολίτης μου.

Ούτε μνημείο, ούτε καν μία προτομή! Μου δικαιολογήθηκαν πώς από χρόνια μιὰ μεγάλη Έπιτροπή φρόντιζε για τὸ μνημείο. Μὰ πέρασαν πολλά χρόνια από τότε. Ήδη στο τελευταίο ιστορικό Συνέδριο της Μοδένας ακούστηκαν φωνές διαμαρτυρίας για την εγκατάλειψη αυτή.

Δέν έχω παρά να διαμαρτυρηθώ κ' εγώ εκ μέρους της ιδιαίτερης πα-

τρίδος μου Ζακύνθου, θέλω όμως μαζί να υπενθυμίσω, πώς πριν από την Έκατονταετηρίδα άπεσταλμένοι των Ιταλικών έφημερίδων έγραψαν όχι κολακευτικά για τη Ζάκυνθο, για την κατάντια του Σπιτιού πού γεννήθηκε ο ποιητής—μ' όλο πού ήταν φυσικό, παλιό καθώς ήταν, νάναι έρειπωμένο. Στην Ιταλική Γερουσία ακούσθηκαν τότε φωνές διαμαρτυρίας γι' αυτό. Ακούστηκαν μάλιστα και άπειλές—να λάβει μέτρα ή έπίσημη Ιταλία για να προστατευθούν τὰ ιερά ένθύμια του ποιητή, πού βρίσκονται στη Ζάκυνθο.

Λίγο άργότερα ή μικρή Ζάκυνθο έκαμε τὸ χρέος της. Τὸ έρειπωμένο σπίτι πού γεννήθηκεν ο ποιητής, έπρεπίστηκε όσο καλύτερα μπορούσε. Με τη συμμετοχή του έπίσημου Κράτους γιόρτασε μεγαλόπρεπα την Έκατονταετηρίδα κ' έστησε την προτομή του ποιητή γινομένη άπ' τὸ μεγαλύτερο έλληνα γλύπτη. Στις έλληνοϊταλικές μάλιστα κείνες γιορτές—τι σύμπτωση!—οί δύο του πατρίδες άδελφώθηκαν, κ' ακούσθηκαν τὰ πρώτα θερμά λόγια για μιὰ αδιάσειστη φιλία, πού θάπρεπε άλλωστε να υπήρχε πρὸ πολλού, στερεωμένη στα άμοιβαία αισθήματα δύο λαών, με ένδοξο παρελθόν, με την ίδια αντίληψη του πολιτισμού και της τέχνης.

Η Ιταλία όμως λησμόνησε τὸ δικό της χρέος και παραμέλησε τὸ μνημείο πούστεκε στο Ζακυνθινὸ ποιητή.

Δέ θέλουμε να μιμηθούμε τους Ιταλούς δημοσιογράφους. Μήτε ζητάμε—όπως μās τὸ γράφουν στην άπελπισία τους πολλοί Φωσκολιστές φίλοι μας—να μās έπιστρέψει ή Ιταλία τὰ κόκκαλα του μεγάλου συμπολίτου μας.

Ξέρω καλά πώς στή χώρα πού φιλοξενείται λατρεύεται αληθινά. Από την μιὰ μεριά στην άλλη άπαγγέλλουν με συγκίνηση τους στίχους του.

Νά γιατί ένόνουμε και μεις τη φωνή μας με τις ιταλικές διαμαρτυρίες και άποτεινόμαστε στον ευγενικό Ιταλὸ Πρεσβευτή κ. Μπαστιανίνι για ν' αναλάβει την πρωτοβουλία για τὸ ώραίο έργο πού θάπρεπε από χρόνια να είχε γίνει. Τελευταία στολίστηκε ή Ιταλία με αναρίθμητα μνημεία. Τώρα πού έχει πάρει τη φωτεινή κατεύθυνση της αναδημιουργίας δέν θάπρεπε να ληλησημονηθεί ένας, πού άκριβώς την όνειρευτηκε όπως όλοένα εξέλισσεται.

ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

— Η «Λατινική 'Ακαδημία» ώρισεν αντιπρόσωπό της στην Ιταλία τὸν κ. Βοδρέρο και στην Ελλάδα τὸν κ. Μιχ. Άργυρόπουλο.

— Τὸ «Έθνικό Θέατρο» θά κάμει έναρξη τὸν Φεβρουάριο. Θά παιχθεῖ κι' ο **«Ποπολάρος»** του κ. Ξερόπουλου, από τὸν όποίο έχει δημοσιευθεῖ μιὰ σκηνή στην **«Ιόνιο 'Ανθολογία»**.

— Στὸν «Παρασσό» γίνηκε διάλεξη του Γρ. Ξερόπουλου, για τὸν Παλαμά με άπαγγελίες της Κας Τσερέντσιου.

— Στην **«Αρχαιολογικήν Έταιρείαν»** έδωσε διάλεξη ο κ. Τέλλος Άγρας για τὸ Χριστομάνο.

— Στὸ **Ιταλικὸ 'Ιστιτοῦτο** Ἀθηνῶν ο καθηγ. Γ. Μόρο, Τρίτη και Παρασκευή δίνει σειρά μαθημάτων για την **Ιταλική ποίηση** από την εποχή του Ντάντε ως τὸν Τζιοβάνι Πάσκολι.

— Πολυμελής Έπιτροπή από τους έπιφανέστερους Έπτανησίους συνήλθε στο σπίτι του κ. Θόδωρου Βελιανίτη για την ίδρυση **Έπτανησιακῶν Χρονικῶν**.

— Καλλιτεχνικὸ γεγονός για την πρωτεύουσα ήταν ή άφιξη του άρτιου Ιταλικού μελοδραματικού θιάσου, πού άπαρτιζόταν από κορυφαίους καλλιτέχνες. — Ο κ. Α. Άνσελμους με τὸν όποτον όμιλωνόμμεν απόλυτα—στη στήλη **«La soiree Athenienne»** του **«Messager d'Athènes»** έδινε καθημερινῶς τις κρίσεις του για την εκτέλεση των έργων πού παιχθηκαν. Στην Ιταλία, και σ' αυτήν ακόμη την Ρώμη άραιότατα βρίσκει κανείς τέτοιους άρτια καταρτισμένους θιάσους.

— Μᾶς γράφει ὁ ξακονομένος Ἰταλὸς δημοσιογράφος καὶ συγγραφέας τῆς μοντέρνας βιογραφίας τοῦ Φώσκολου, Βαλεντίνου Πίκκολι, ὅτι πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῇ σύντομα τὴν Ἑλλάδα.

— Στὸς φιλότεχνους καὶ βιβλιόφιλους, καὶ γενικὰ σ' ὅλο τὸ διαρροῦμενο κόσμο, προξένησε βαθειὰ συγκίνηση ἡ καταστροφή τῆς Sala Sixtina τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ. Σεχωριστὰ λυπήθηκεν ἀπὸ τὴν εἶδηση ἡ Διευθύντρια τῆς «Ίονιος Ἀνθολογίας» ἡ ὁποία σὸ πρὸ πενταετίας ταξίδι τῆς στὴν Ἰταλία εἶχε μελετήσει ἐκεῖ μέσα γι' ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα καὶ κρατοῦσε εὐγνώμονα ἀνάμνηση στὴ Διεύθυνση πὺν μὲ τόσην εὐγένεια προθυμοποιήθηκε νὰ τὴν βοηθήσει.

— Γύρισε ἀπὸ τὴν Ρουμανία στὴν Ἀθήνα ὁ ποιητὴς Μαρίνος Σιγοῦρος, διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

— Στὶς 17 Δεκ. στὸ θέατρο «Ὀλύμπια» τὸ νέο Προεδρεῖο τοῦ Συλλόγου Ζακυνθίων διοργάνωσε μουσικοφιλολογικὴν ἐσκερδία ὅπου μίλησε καὶ ὁ Καιροφύλας γιὰ τὸν Ἅγιο Διονύσιο.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗ. — Ἑλληνικὰ Ταξίδια, τόμοι 2. (ἐκδότης I. N. Σιδέρης. Ἀθήνα. 1931).

Ὁ Κώστας Πασαγιάνης εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους πὺν ξέροις νὰ γράφουν τὴ δημοτικὴν σήμερα, γιατί πρέπει νὰ μὴ λησμονοῦμε πῶς ἡ τωρινὴ γενεὰ τῶν λογογράφων δὲν ξέρει τὴ δημοτικὴν. Οἱ νέοι γράφουν μὴ γλῶσσαν ἀκατάστατη καὶ ἀκανόνιστη. Ἡ πεζογραφία τοῦ Χρηστομάνου, τοῦ Κρουστάλλη, τοῦ Θεοτόκη, τοῦ Χατζοπούλου καὶ τοῦ Πασαγιάνη δὲν βρῆκε ὁπαδούς.

Τὰ Ἑλληνικὰ Ταξίδια τοῦ Πασαγιάνη πὺν κυκλοφοροῦν τώρα εἶναι γραμμένα στὴν ὀλοζώντανη γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Σὲ κάθε σελίδα σὲ σταματᾷ κάποια φωτεινὴ εἰκόνα, κάποια δροσερὴ φράση, κάποια δυνατὴ περιγραφή. «Τὸ φῶς, ἡ γραμμή, τὸ χρῶμα, ἁρμονικὰ τετρασμένα μέσα σὲ μιὰ γαλάζιαν αὔλη ξαστεριά». Αὕτὴ ἡ φράση πὺν βρίσκεται στὴν ἀρχὴ τοῦ προλόγου, εἶναι ὁ καλῆτερος χαρακτηρισμὸς γιὰ τὸ στρωτὸ καὶ ἀκόπιαστο ὕφος τοῦ Κώστα Πασαγιάνη.

Ἡ Ἀιτική, ἡ Ροῦμελη, ἡ Ἠπειρὸς, τὰ Ἐφτάνησα εἶναι ζωγραφισμένα μὲ γοργὰς ἔντονες γραμμὰς.

Σὲ χαριτωμένα στιγμιότυπα μᾶς δίνει π' ἀνθοστόλιστα ζακυνθινὰ τοπεῖα: τὸ Ψήλωμα, τὴν Πόχαλη, τοὺς Στράνη πὺν ὁ Ποιητὴς μᾶς ἔγραψε τὸν Ἑθνικὸν Ὑμνον ἐνὸς ἀντιλαλοῦσαν ξάγαντα τὰ κανόνια πὺν χτυποῦσαν τὸ πολιορκημένον Μεσολόγγι.

Ἀνάμεσα στὰ τόσα βιβλία τοῦ τελευταίου καιροῦ πὺν δὲν ἀξίζουν τὸν κόπον οὔτε νὰ κόψει κανεὶς τίς σελίδες των, τὰ Ἑλληνικὰ Ταξίδια τοῦ Πασαγιάνη διαβάζονται μὲ ἀληθινὴν εὐχαρίστηση.

μ. σ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

— Πέτρου Σπανδωνίδη (καθηγητοῦ): «Ἡ διδασκαλία τῶν νέων ἑλληνικῶν». — Θεσσαλονίκη, 1931. δρχ. 20.

— Μ. Μαλακίση: «Ἀντίφωνα» ποιητικὴ συλλογὴ μὲ πορτραῖτο τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὸν Β. Φωτιάδη. — Ἀθήνα 1931, «Φλάμια» δρχ. 30.

— Ἡβὴ Κούγια (Μελισσάνθη): «Προφητεῖες» ποιητικὴ συλλογὴ, Ἀθήνα 1931.

— Ἅγι Θέρου: «Ἐνὰ τραγούδι», β'. ἔκδοσις μὲ προσθήκες. — Ἀθήνα 1931, ἔκδοσις Πυρσοῦ, δρχ. 20.

— Α. Μ. Ἀνδρεάδης (ἀκαδημαῖκος): «Ὁ Λαμαρτὶν εἰς τὸ Αἶξ». — Ἀνατύπωση ἀπὸ τὴ «Νέα Ἑστία», 1931.

— Ε. Π. Φωτιάδης: «Παῦλος Καρολίδης», ἀνατύπωση ἀπὸ τὸν 4ο τόμο (1931) τῶν Ἑλληνικῶν.

— Ε. Π. Φωτιάδης: «Περὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια» (ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν 4ο τόμο τῶν Ἑλληνικῶν).

— Βασίλει Κουζοπούλου: «Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου». — Κριτικὴ μελέτη, Ἀθήνα, 1930, δρχ. 5.

— Α. Ἐμπεριρίκου — Κουμουνοῦρου: «Τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ», μετάφρασις ἀπὸ τὸ γαλλικὸν κείμενον Λεάνδρου Κ. Παλαμᾶ, Ἀθήνα, 1931, δρχ. 5.

— Leandros K. Palamas: »A study on the palm-tree of Kostas Palamas. — Athens 1931, dr. 5.

— Λεάνδρου Παλαμᾶ: «Ἡ Φοινικιά», ἀναλυτικὸ σημεῖωμα. — Ἀθήνα 1931, δρχ. 5.

— Ὁ ποιητὴς Γιάννης Κλ. Ζερβός: ἄρθρα Κατσίμπαλη, Roussel, Βάρναλη, Ἄγρα κτλ. — Ἀθήνα 1930.

— Ἴον Σλάβιτς: «Ὁ παπᾶ-πολυλογᾶς καὶ ἄλλα διηγήματα». — Μετάφρασις μὲ εἰσαγωγικὴ μελέτη Β. Κουζόπουλου. — Ἀθήνα 1930, ἐκδότης Ράλλης, δρχ. 30.

— Δημ. Μάργαρη: «Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν περιοδικῶν». — «Ἐντέρπη». — Ἀνατύπωση ἀπὸ τὸ «Ἡμερολόγιον τῆς Μεγ. Ἑλλάδος» 1932.

— Γ. Θ. Βαφοπούλου: «Τὰ ῥόδα τῆς Μυρτάλης». — Ποιητικὴ συλλογὴ Θεσσαλονίκῃ 1931, δρχ. 25.

— Μελὴ Νικολαΐδης: «Ὁ ἄνθρωπος πὺν ἐπούλησε τὴ γυναῖκα του». Ἀθήνα, 1931.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Στὴν «Ἑστία» (16 Δεκεμβ.) : «Ὁ ἱατρὸς Καποδίστριας» τοῦ Δ. Γατόπουλου. 20 Δεκ. «Ὁ ὑπουργὸς Καποδίστριας», 27 Δεκεμ. «Ὁ πληρεξούσιος Καποδίστριας».

— Στὴν ἴδια ἐφημερίδα γράφει ὁ Σκίπης γιὰ τὸ βραβεῖο Γκονκούρ.

— Στὴν «Ἑβδομάδα» (28 Νοεμβ.) συνέντευσις μὲ τὸν Ἄλκη Θρύλο, πὺν δίδει τίς γνώμες του γιὰ τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ ἰδιαίτερα τίς κρίσεις του γιὰ τὸ Σολωμό καὶ Παλαμᾶ.

— Στὶς «Κυκλάδες» (Δεκέμβρ.) ἱστορικὴ μελέτη γιὰ τὴ Σύρο ἀπὸ τὸν Ἄν. Δρακάκη.

— Στὴ «Νέα Ἑστία» (1 Ὀκτ.) : «Ἡ δολοφονία τοῦ Καποδίστρια» τοῦ Κ. Καιροφύλα. — «Ἑλληνες διηγηματογράφοι» (Γεώργ. Βιζυηνός) τοῦ Ἄλκη Θρύλου. — Ποιήματα Τσιριμώκου Παλαμᾶ. — Ἀπὸ τὴν «Ἐρευνα» «Γιὰ τὰ λογοτεχνικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ βραβεῖα τοῦ Κράτους» σημειώνουμε τίς γνώμες τοῦ Βλαχογιάννη καὶ Μαλακίση. — Στὸ ἴδιο τεῦχος ὁ κ. Παράσχος κρίνει τὸ βιβλίον τοῦ Μιχαηλοπούλου γιὰ τὸ Σολωμό. — Στὸ τεῦχος 1—15 Δεκεμβρ., ὁ κ. Ξενοπούλου ὡς ἐπίλογον τοῦ μυθιστορηματοῦ του «Τὸ Φάντασμα» βάζει τίς ἱστορικὰς πηγὰς πὺν βασίστηκε. — Στὶς 15 Σεπτ. : — Ἐνα γράμμα

τοῦ Κωστή Παλαμᾶ στὸν κ. Σεφεριάδη γιὰ τὴν τελευταία του συλλογὴ «*Η Στροφή*».

— Στὴν «*Κέρκυρα*» (Κερκύρας) διαβάζομε πῶς ὁ Φιλεκπαιδευτικός ὄμιλος βρῆκε τὸν τάφο τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου στὸ Νεκροταφεῖο, τὸν ὁποῖο καὶ θὰ ἐξωραΐσει, τοποθετώντας πλάκα.

— Λαβαίνουμε τακτικὰ τὰ «*Ἐκδρομικά*» καὶ τὸ «*Ρόδο*» (Ζακύνθου) ποὺ ὁ Διευθυντὴς του πρωτοστάτησε στὸ ἐκεῖ λαϊκὸ μνημόσυνο τῶν θυμάτων τῆς Κύπρου.

— Γιὰ τὴν μαρτυρικὴ «*Κύπρο*» ἔγραψαν καὶ οἱ ἄλλες ἐφημερίδες τῆς Ζακύνθου «*Ἑπτανησιακὴ Ἠχώ*», «*Ἀνατολή*» κτλ.

— Ξαναβγῆκε στὴ Ζάκυνθο ἡ ἐφημερὶς «*Μέλισσα*».

— Στὴν «*Πρωΐα*» (20 Δεκ.) «*Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ Ἰωάννης Δομπόλης*». — Τὸ «*Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον*» τοῦ κ. Μεσολωρᾶ. — Στις 29 Νοεμβ. «*Δίκες λογογραφικῆς — Ἐύγχι ἀνθρωπινῆς*» τοῦ Γιάννη Βλαχογιάννη. — Ἐπίσης τοῦ Δημαρᾶ «*Μερικοὶ Νέοι*».

— Στὸ Χριστουγεννιάτικο τῆς «*Ἑστίας*» ἀφιερωμένο στὸν κ. Παπανδρέου, «*Μία ἀκόμη ἱστορικὴ εἰκὼν τῆς Ζακύνθου*» τοῦ Γ. Σωτηρίου, «*Πῶς ἐνεπνεύσθη ὁ Σέλλεϋ τὴν Ἑλλάδα του*» τοῦ Κ. Καιροφύλα καὶ πολλὴ ἄλλη λογοτεχνικὴ ὕλη. — Στὸ τεύχος αὐτὸ ὁ κ. Παπανδρέου, ὡς συμπεράσματά του ἀπὸ τὶς διάφορες γνώμες ποὺ διατυπώθηκαν γιὰ τὴν ἀπονομὴ τῶν λογοτεχνικῶν βραβείων, ἀνακοινεῖ τὸν τρόπο, ποὺ τελικὰ ἀποφάσισε, τῆς ἀπονομῆς ποὺ πλησιάζει μετὰ τὴ γνώμη τοῦ κ. Δημητριάδη.

— Στὴ «*Φωνὴ τοῦ βιβλίου*» διαβάζομε ἡ «*Ἱστορία τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι σήμερον*» τοῦ Ἰωάν. Ζερβοῦ.

— Στὸν «*Κήρυκα*» (Χανίων, 7 Ὀκτ.). «*Ἡ Ζάκυνθος καὶ ἡ βιβλιοθήκη Δε Βιάζη*» τοῦ Ν. Β. Τωμαδάκη.

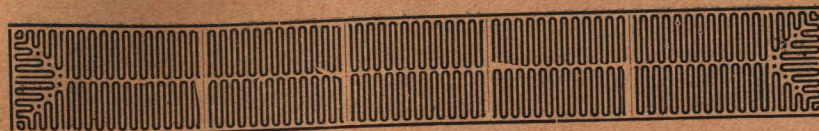
— Πλούσια σὲ λογοτεχνικὴ ὕλη τὰ Χριστουγεννιάτικα τῶν ἐφημερίδων. Τὰ περισσότερα μάλιστα εἶχαν ἀληθινὰ ἀριστουργήματα.

— Λάβαμε τὰ «*Παναιγύπτια*» Ἀλεξανδρείας, ἐξελιγμένα πιά σὲ σοβαρὸ καὶ ἐπιστημονικὸ περιοδικό. Σημειώνουμε τὸ ἔργο τοῦ Ἀθ. Πολίτη: «*Ἡ Τουρκο-Αἰγυπτιακὴ σύρραξις ἀπὸ τὰ ἐπίσημα ἑλληνικὰ ἔγγραφα*».

— Στὴν «*Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη*» (Αὐγουστος) «*Ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς ὡς ἀνθρωπὸς*» τοῦ κ. Κ. Καιροφύλα. Νέα ποιήματα τοῦ Καβάφη.

— Οἱ «*Μοῦσες*» (Ζακύνθου) τοῦ κ. Λ. Ζώη μπῆκαν στὸν 46^ο χρόνον τῆς ἐκδόσεως των. Σκεφθῆτε 46 χρόνια Συγχαρητήρια.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ

ΤΕΥΧΗ 45 — 56 (1931)

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Γ. Γεωργακόπουλος : Ζάκυνθος σ. 3.

Μ. Μαλακάσης : Ξυπνημένος σ. 9.

Μάρκ. Τσιριμώκος : Στερνὴ ζωὴ σ. 9. «*Σιγαλιὰ τῆς θάλασσας*» (Γκαῖτε) σ. 70.

Κ. Γ. Καρυωτάκης : Φουτουρισμός σ. 10.

Μιχ. Ἀργυρόπουλος : Τὰ ξεῖδι σ. 10. Στὸ κοιμητῆρι τῆς ἀγάπης. — Τὸ σπασμένο ποτήρι σ. 107. — Ξεθρονισμένος Βασιλεὺς σ. 192.

F. D. Simone Brouwer : Alla greca di Eleftherios Venizelos σ. 11.

Θεοδ. Βρίκου : Ἀθήνα (μετάφρ. Σκιαδαρέση) σ. 11. Inviato al poeta Mavilis (μετάφρ. Παλαμᾶ) σ. 108.

Μαρίνου Σιγούρου : Ἡ ζητιὰνα (νορβηγικὸ τραγοῦδι) σ. 14.

Μιχ. Δαμιράλης : Ἀνία σ. 15.

Μιχ. Γ. Πετρίδης : Μοχθηροὶ σ. 15. — Τὸ κενό. — Τὰ χερσάκια σου. — Στ' ὄνειρό μου σ. 109.

Ε. Π. Φωτιάδης : Ἀπόδοση Πλάτωνος σ. 24.

Ἑπτανησίος : μετάφρ. Ὁράτιου σ. 70.

Ἀγγελος Σικελιανός : Ἐωσφόρου σ. 70.

Αἰμιλίας Στ. Δάφνη : Περιμαβέρα σ. 71.

Δημ. Φραγκόπουλος : Στὸν πατέρα μου σ. 72, λησμονημένοι στίχοι σ. 151.

Ρίτα Μπούμη : Εἶδωλο σάρκινο σ. 72, Σάβρινε πόθε 155, Ριμπιάντο 191.

Θεοφ. Βορέας : Ὁ Ποιητὴς (μετάφρ. Σίλλερ) σ. 73.

Ἀναστ. Σκιαδαρέση : Ταγόρ (μετάφρ.) σ. 74, Ζάν Μωρεάς (Στροφές); Χαΐνε (ἰντερμέτζο) σ. 110, Ταγόρ σ. 160, 193.

Σωτήρης Σκίπης : Στὸν Καρυωτάκη 101.

Λίλα Καρακάλου : Θᾶναι βράδυ σ. 108.

Ἀγλ. Κορμιζάκη : Κρητικὰ δημοτικὰ τραγοῦδια σ. 161.

Μαρία Ζάμπα : Γύρω μου σ. 162.

Μίμης Λιμπεράκης : Στὴν Κα Ἀσπασία Χαλκοκονδύλη. Γέννημα Μαυρομυχάλη σ. 162.

Ν. Καρθαῖος : Τὸ τελευταῖο ταξεῖδι τοῦ τρελοῦ σ. 192—193.

Γ. Ἀννινός : Ἑλεγεία σ. 194.

Στέφανος Δάφνης : Ἡρῶ ἓνα πουλὶ σ. 191.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἀγγ. Σημηριώτης : Ἐνα ξύπνημα 19—24, 65—69.

Γιάννη Βλαχογιάννη : Κλέφταροι σ. 102—106.

Νικόλ. Νεζαρκιτζίτσης : Πόρνος ποὺ περᾶσε μιὰν ὥρα ἀπ' τὴ ζωὴ μου σ. 152—155.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

ΘΕΑΤΡΟ

Ἀλ. Βεῖνόγλου : Ἡ «*Φυγὴ*» (δράμα) σ. 31—36, 76—83, 114—120, 163—168, 206—213.

ΜΕΛΕΤΕΣ Μαριέττας Μινώτου: Σενιέ—Κοανύ (ἀπ' τὸ Ρωμαντισμὸν) σ. 4—8.
Γ. Λαμπελέτ: Ἡ γνησιότης τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ σ. 1—3
Γιῶργος Βαλταδῶρος: Paul gauguin σ. 16—18.
Μ' Φιλήντα: Ἀναλογία (γλωσσολογικά) σ. 25—26
Ν. Β. Γωμαδάκη: Λαογραφικά ἐπίθετα τῆς θεοτόκου σ. 27—30.
Διον. Σωμερίτη: Ἐθνικαὶ ὑπηρεσίαι δύο ἐπιφανῶν γυναικῶν σ. 111—113.
Ἀνδρέα Μιραμπέλ: Μερικὲς σκέψεις γιὰ τὴ κριτικὴ στὴ σημερινή γαλλικὴ λογοτεχνία σ. 186—190.

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Α. Χ. Ζῶης: Ἀναστάσιος Πολίτης (κληρικὸς καὶ πατριώτης) σ. 37—39.
Κ. Καιροφύλας: Δημήτριος Νομικὸς καὶ τοῦρκος πειρατὴς σ. 39—40. Ἱστορικὲς σελίδες Ζακύνθου ἀπὸ ἐπίσημα ἔγγραφα (1499—1586) 84—87, 123—126, 169—172, 195—196.
Διον. Παπαγιαννόπουλος: Bibliographie Ioniennne. (προσθῆκαι) σ. 40—41, 129—130, 173—174. Ἐπιστολαὶ τοῦ Λασκαράτου ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ Δεβιάζη σ. 127—128, 174, 205.
Δημ. Μάργαρης: Ἀγγελος Καντούνης.—Ἐνας ξακυνθινὸς σατυρικὸς σ. 57—64.
Νικ. Γ. Σταματέλου: Ἡ πρωτομαγιά ἐν Λευκάδι σ. 75.
Εἰρήνης Δενδρινοῦ: Ὁ Γεώργιος Καλοσγοῦρος καὶ τὸ Λογοτεχνικὸ του ἔργο σ. 97—121, 156—160, 181—185.
Α. Ι. Ζώντου: Ὁ Θεόδ. Δεληγιάννης γιὰ τοὺς Ἑπτανήσιους σ. 171—172.
Σ. Θ. Λάσκαρι: Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ πολιτικοῦ βίου τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια σ. 145—151.
Μαρίνου Σιγούρου: Γύρω στὸ Σολωμό σ. 197—202.
Μαριέττας Μινώτου: Ἀνέκδοτο ὕλικὸν γιὰ τὴν ἑνωσὴ τῆς Ἑπτανήσου, στὸ ἀρχεῖο τοῦ Δ. Ρώμα σ. 202—205. Φώσκολος 214.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ Ρήγας Γκόλφης: Ὁ ποιητὴς Πᾶνος Ταγκόπουλος σ. 92—93.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ Ντόλης Νίκβας: 136—137.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ Σπύρος Μινώτος: Ἱστορία τῆς «Ἑλλην. Δημ. Οἰκονομίας» Α. Ἀνδριάδου. σελ. 47—51.

Μ. Βάλας: «Κι' ἡ ἱστορίαις αὐτὲς τελείωσαν ἔτσι» Ντ. Νίκβα, σ. 93—94.

Τέλλος Ἀγρας: «Λυρικά χρώματα» Ρήγα Γκόλφη σ. 137—138, «Τὰ Μάγια» Σύλβιον σ. 178—179.

Βελ. Φρέρης: «Τραγοῦδια τῆς μοναξιάς» Διαλεχτὴς Ζευγολῆς σ. 139—140.

Μαρίνος Σιγούρος: «Ἑλληνικά Ταξίδια», Κ. Παπαγιάνη 216.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ 62, 88—89, 179—180, 216.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ 52—55, 89—90, 141—142, 180, 217.

Γινώμαι γιὰ τὸ Φώσκολο Β. Croce 83, Α. Meillet 113. Γινώμικα σ. 120.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ Διευθ.: Τὰ λογοτεχ. βραβεῖα τοῦ Κράτους.—Τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο σ. 41—43.—Διάφορα σ. 44—46, 88, 134—136, 175.

Σπύρου Μινώτου: Ὁ νέος Ἀκαδημαϊκὸς (Γρ. Ξεγόπουλος) σ. 43—44.—Ἡ Ἱταλικὴ ἑβδομαχία τοῦ Ζαπατεῖου σ. 88—89.

Μαριέττας Μινώτου: Il mondo classico.—Ρωσία-Γαλλία σ. 46—47.—Ἡ σημερινὴ πνευματικὴ Ἱταλία. Συνέντευξη με τὸν Τσαφ-λαντίν σ. 89—92.—Ξένη Φιλολογία (Ρουμανία) σ. 132—133. Ἱταλία (θέατρο) σ. 133—134.—«Ὁ Ὀπλιμένος Ἀριεὺ» σ. 176—178.—Ἡ Ἰόνιος Ἀνθολογία γιὰ τὴν Κύπρο σ. 214.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ἡ πρώτη

Ἀγγλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μὲ Κεφάλαια ἰδικά της
Λίρας 18.000.000.

Πράκτωρ ἐν Ζακύνθῳ Δ. Β. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά καὶ Ἀποθεματικά Δρχ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῇ 30ῃ Ἰουνίου 1931) » 7.530.000.000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
ὑποκαταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
Πρακτορεῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ: 51 Maiden Lane
Γραφεῖον ἐν Σικάγῳ: 33 S. Clark Street
Ἀνταποκρίται εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἑξωτερικοῦ

Ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἑξωτερικὸν ὑπὸ ἑξαιρετικῶς συμφέροντος ὅρων. Δέχεται δὲ καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμία καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως με τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὁλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000.—

ΙΑΚΩΒΑΤΙΔΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΤΑ ΛΕΥΚΑ ΔΟΝΤΙΑ ΕΙΝΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑ

Τὰ κιτρινωμένα και χαλασμένα δόντια δέν συμβάλλουν εἰς τὴν ὑγίαν, ἀλλὰ οὔτε καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν.

Ἡ αἰτία αὐτῆς τῆς καταστάσεως ὀφείλεται εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ στόματος μικρόβια. Ἡ Κολυνὸς ταχέως ἐξολοθρεύει αὐτά.

Μεταχειρισθῆτε πρῶτὶ καὶ βράδν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὴν Κολυνὸς θέτοντες ἓνα ἐκατόστομετρον ἐπὶ ξηρὰς ψήκτρας καὶ παρατηρήσατε τότε τὰ δόντια σας· θὰ εἶναι κατὰ τρεῖς ἀποχρώσεις λευκότερα.

Ὁ ἀντισηπτικὸς ἀφρός καταστρέφει τὰ μικρόβια ἐξουδετερώνει τὰ ὀξέα καὶ ἐπαναφέρει τὰ δόντια σας εἰς τὴν φυσικὴν των λευκότητα, χωρὶς νὰ τὰ βλάψῃ.

**ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΗΝ ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑΝ
ΚΟΛΥΝΟΣ**

ΔΙΔΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΛΟΗΚΗ:

ΜΩΡΙΣ ΦΑΡΑΤΖΗ, ΕΥΡΙΠΛΙΟΥ 4 - ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΗΣ ΛΑΤΙΚΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Ἐπὶ πλέον τῶν καταθεσεῶν μου, ἔχω τὸν τόκον μου 4 ο)ο, ἔχω τὰ χρήματά μου ὅποτε τὰ χρειασθῶ, κ' ἔχω ἐπὶ πλέον μίαν

ΔΩΡΕΑΝ

ἀσφάλειαν δι' ἀρρώστειας καὶ ἀτυχήματα τῆς ζωῆς, Οὕτω ἂν ἀρρωστήσω παίρνω τὸν τόκον μου καὶ ἐπὶ πλέον ἡμερησίαν ἀποζημίωσιν.

ΔΩΡΕΑΝ

Ἄν ἀποθάνω ἡ οἰκογένειά μου θὰ εἰσπράξῃ καὶ τὴν κατάθεσίν μου καὶ τὴν ἀποζημίωσιν.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΗΣ ΛΑΤΙΚΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΙΑΚΩΝΑΤΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ